STRATEŠKI PLAN UDRUŽENJA OSVIT 2016-2020

mart-april, 2016
Niš

Sadržaj

Uvod
O Osvitu
Vizija
Misija
Vrednosti
Kontekst rada
1. Politički i socio-ekonomski kontekst u Srbiji
2. Status Roma i Romkinja u Srbiji
3. Međunarodni okvir za unapređenje položaja Roma/kinja i žena
4. Politički i socio-ekonomski kontekst u Nišu
5. Status Roma i Romkinja u Nišu
Osvit viđen očima drugih
Strateški pravci i ciljevi
Matrica logičkog okvira
Praćenje i evaluacija realizacije Strategije
Budžet
Plan predstavljanja Strategije
Prilozi

Uvod

Udruženje Romkinja „Osvit“ je registrovano 2005.godine sa misijom „ostvarivanja prava, unapređenje položaja i poboljšanje kvaliteta života Romkinja i dece u Srbiji“. Udruženje je razvilo strateške pravce delovanja za period 2011-2015. godine. Međutim, zbog čestih promena u okruženju u kojem radimo i uključivanja novih aktivistkinja u udruženje, uočena je potreba za izradom strateškog plana za period 2014-2016.

Proces strateškog planiranja sastojao se od analize dosadašnjeg rada Osvita, postojeće dokumentacije o statusu romske zajednice i žena u Nišu i Srbiji i analize političke i socio-ekonomske situacije u Nišu i Srbiji; trodnevne radionice; anketiranja predstavnika/ca partnerskih institucija i organizacija i fokus grupe sa korisnicama usluga Osvita. Proces strateškog planiranja facilitirala je spoljna konsultantkinja. Radionica se održala u periodu od 01-03. juna 2013.godine u Nišu. U radionici su učestvovale aktivistkinje i aktivista udruženja: predsednica i koordinatorka Ana Saćipović, asistentkinja koordinatorke Zorica Saćipović, sekretarica udruženja Irena Mahmudović, medijatorka Vukica Abedinović, radioničarke Suzana Salijević i Gordana Jovanović, operater na računaru i vozač Aleksandar Saćipović. Ispred Upravnog odbora udruženja bila je Ana Stojadinović. Učešće su uzeli i predstavnici partnerskih organizacija i institucija: Slavica Stojanović, predstavnica Rekonstrukcija Ženski Fond, Alija Saćipović predstavnik Nacionalnog saveta Romske nacionalne manjine, Marija Ivanović iz Knjigovodstvena agencije Istok, Snežana Cvetanović, ispred SBC centra stranih jezika, Milorad Maksimović, predstavnik medija. Ukupno je u radionici učestvovalo 13 osoba. Nakon radionice usledilo je anketiranje saradnika i saradnica udruženja o njihovom viđenju kvalitete dosadašnjeg rada udruženja, kvaliteti naše saradnje, o mogućim pravcima našeg daljeg rada i razvoja, kao i unapređenja saradnje sa njima. U anketi je učestvovalo 23 osoba (Prilog 1), predstavnici/e partnerskih organizacija (4), institucija (6), ministarstava i tela (2), donatora (9) i medija (2). Održana je i fokus grupa sa 4 korisnica usluga Osvita.

Proces revidiranja strateškog plana organizovan je na Zlatiboru od 31.03. - 03.04.2016.godine u kome su učestvovale sve aktivistkinje, predstavnica UO, Skupštine, 2 volonteke i 2 korisnice.

Kroz strateško planiranje zadržale smo revidirale smo zajedničku viziju, definisale i proširile misiju i vrednosti, kontekst rada uskladile sa novinama u zakonskoj regulativi, osmislile aktivnosti koje su najpotrebnije našim Romkinjama i za koje posedujemo najviše kapaciteta, iskustva i ekspertize. Takođe smo zacrtale pravac razvoja naših kapaciteta, odnosno našeg udruženja, kako bi na što efikasniji način mogle da odgovorimo na potrebe naših korisnica.

Proces revizije strateškog planiranja je realizovan uz finansijsku podršku „Programa fokusiranog na pitanja koja pogađaju žene" (*Issues Affecting Women Programme*), *Oak* (Hrast) Fondacije[1]. Hvala im na pruženoj prilici da osnažimo svoje kapacitete kroz strateški pristup.

Strateški dokument sastoji se od 12 delova, uz ovaj uvodni deo. U prvom delu je predstavljeno Udruženje Romkinja „Osvit" – historija, aktivnosti, postignuća i analiza dosadašnjeg rada. Zatim su predstavljene vizija, misija i vrednosti udruženja. Sledi opis konteksta rada – politički i socio-ekonomski kontekst u Srbiji i Nišu, status Roma i Romkinja u Srbiji i Nišu i međunarodni okvir za unapređenje položaja Roma/kinja i žena, i predstavljanje rada organizacije u tom kontekstu viđenog očima korisnica, saradnica i saradnika iz partnerskih organizacija, institucija i donatorskog okruženja. Na osnovu analize konteksta rada i vlastitih kapaciteta razvijeni su strateški pravci i ciljevi i matrica logičkog okvira koja uz strateške pravce i ciljeve, sadrži i rezultate, aktivnosti i rizike i

[1] http://www.oakfnd.org/, Oak Fondacija posvećuje svoje resurse za bavljenje pitanjima koji su od globalnog i društvenog značaja i značaja za naš okoliš, posebno onim pitanjima koji imaju veliki uticaj na živote ljudi u nepovoljnom položaju. Fondacija je grupa filantropskih organizacija koje su, od svog osnivanja 1983.godine, dale više od 2 700 grantova za neprofitne organizacije širom sveta. Ima sedište u Ženevi i prisutna je u još 8 zemalja: Belize, Bugarska, Danska, Etiopija, Indija, Velika Britanija, SAD i Zimbabve.

pretpostavke za realizaciju ciljeva i aktivnosti. Na kraju je opisan način praćenje i evaluacija realizacije strategije, data procena budžeta potrebnog za realizaciju strategije, kao i plan predstavljanja Strategije. U prilozima se nalazi lista učesnika/ca koji su učestvovali u strateškom planiranju (Prilog 1), organogram Udruženja (Prilog 2), dosadašnji projekti Udruženja (Prilog 3), Analiza konteksta rada Osvita (Prilog 4) i SWOT analiza dosadašnjih programa Osvita (Prilog 5).

O Osvitu

Udruženje Romkinja „Osvit“ je ženska nevladina organizacija. Osvit je aktivna članica Ženskog pokreta Srbije, Mreže „Žene protiv nasilja“, Ženske romske mreže Srbije, Mreže žene, siromaštvo i razvoj, Mreže za promovisanje prava dece sa smetnjama u razvoju u Srbiji, Mreže organizacija za decu Srbije (MODS) i Internacionalne mreže Keeping Children Safe.

Osvit, u kontinuitetu od već 11 godina, pruža uslugu SOS telefona za žene sa iskustvom nasilja na romskom i srpskom jeziku. Osvit je uspostavio prvi SOS telefon na romskom jeziku u Evropi. Od lokalne, niške organizacije, u sredini u kojoj ima čvrste korene, Osvit je izrastao u regionalnu organizaciju koja pokriva južnu Srbiju. Njen uticaj na javne politike seže nacionalno, a ekspertiza u oblasti ljudske bezbednosti i borbe protiv nasilja prema ženama je prepoznata u stručnim krugovima i široj javnosti. Članice Osvita učestvuju u radu radnih grupa za izradu nacionalnih i lokalnih strategija i dokumenata namenjenih unapređenju položaja Roma i Romkinja i žena sa iskustvom nasilja. Obrazovna struktura 10 aktivnih članica i 20 volonterki Osvita je daleko iznad proseka za Srbiju i za Romsku zajednicu, u rasponu od četvrtog do sedmog stepena stručnosti. Nama je jednako važno i naše bogato iskustvo u romskom aktivizmu, u direktnom kontaktu sa Romkinjama, romskim porodicama i širom zajednicom.

Osvit je ponikao 2005. godine, na direktnom iskustvu predsednice udruženja Ane Saćipović, koja je radila na SOS liniji u Nišu. Uvidela je da se, uprkos prisustvu nasilja nad ženama u romskoj zajednici, vrlo mali broj Romkinja javlja na SOS telefon. Odlučila je da razvije ove usluge na romskom jeziku i uz pomoć romskih aktivistkinja. Okupila je aktivistkinje i zajedno osmislile ime udruženja. Htele smo da pomognemo Romkinjama da izađu iz mraka nasilja i tako smo došle do imena „Osvit“. Iako smo krenule od

pomoći Romkinjama da izađu iz začaranog kruga nasilja, ubrzo smo uvidele da im je potrebna podrška i osnaživanje gotovo u svim oblastima života. Zato smo htele da povećamo nivo svesti o ženskim ljudskim pravima kod Romkinja južne Srbije i da ih osnažimo za aktivno učešće u životu lokalne zajednice. Danas radimo i sa ženama drugih nacionalnosti koje povezuje iskustvo nasilja. Pored direktne pomoći kroz SOS telefon, mi nastojimo da delujemo preventivno, ali i da ekonomski osnažimo žene da izađu iz kruga nasilja.

U svom dosadašnjem radu istakle smo se realizujući projekte samostalno i u partnerstvu (Prilog 3).

Najznačajniji dosadašnji rezultati udruženja su:

- Sprečavanje i suzbijanje porodičnog i rodno zasnovanog nasilja nad Romkinjama i drugim marginalizovanim ženama:
  - 1.212 Romkinja i 1.635 pripadnice većinskog stanovništva, ukupno 2.847 žena je koristilo usluge SOS servisa
  - 60 žena je smešteno u Sigurnu kuću
  - 120 aktivistkinja i predstavnika/ca centara za socijalni rad u 6 gradova Srbije edukovano je o specifičnostima u radu sa pripadnicama manjina i obavezama centra za socijalni rad. Krajnji rezultat ovih edukacija jeste da je na šest SOS telefona angažovana Romkinja kao konsultantkinja i potpisani su memorandumi o saradnji između centara za socijalni rad i SOS telefona.
  - Potpisani memorandumi o saradnji sa ključnim ustanovama u Nišu odgovornim za ovu problematiku: Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja, Pravnom klinikom, Advokatskom komorom.
  - Deo smo Multisektorskog tima za zaštitu dece od nasilja i Lokalne Mreže za podršku žrtvama i prevenciju trgovine ljudima
  - Akreditovan program „Nasilje nad ženama – problem zajednice“ u partnerstvu sa Domom zdravlja Niš za edukaciju zdravstvenih radnika u postupanju prilikom javljanja žrtve porodičnog nasilja

- Učestvovanje u pisanju izveštaja u senci o implementaciji *Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena* (*CEDAW shadow report*) UN Komitetu, nakon čega su usledile preporuke našoj zemlji od strane UN Komiteta da radi na podizanju kvaliteta života Romkinja i dece u zemlji
- Učestvovanje u radnim grupama za izradu lokalnih i nacionalnih dokumenata za unapređenje položaja žena: *Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima* i *Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti, Pravilnik o minimalnim standardima za pružanje savetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga u socijalnoj zaštiti, Pravilnik o licenciranju pružalaca usluga i stručnih radnika,* Lokalni plan akcije za decu „Niš po meri dece“, *Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja Romkinja na teritoriji grada Niša, Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja žena gradske opštine Medijana*.

- Promovisanje romske kulture:
  - Iniciranje osnivanja Romskog kulturnog centra i dobijanje podrške od mreže 12 organizacija civilnog društva
  - 6000 građana i građanki Niša je posetilo kulturnu manifestaciju „Dani romske kulture“ kojom svake godine obeležavamo Svetski dan Roma
  - 120 predstavnika/ca lokalnih samouprava Južne Srbije senzibilisani o kulturi, običajima i tradiciji Roma
  - Potpisani memorandumi o saradnji sa ključnim ustanovama kulture u Nišu: Narodna biblioteka „Stevan Sremac“ Niš, Fakultet umetnosti u Nišu – Odsek za muzičku umetnost, Univerzitet u Nišu, Niški kulturni centar, Dečji kulturno-obrazovni i rekreativni centar Niš, Pozorište lutaka Niš, Narodno pozorište. Sarađujemo i sa organizacijom bugarske nacionalne manjine „Balkan“.
  - Mi smo jedina romska organizacija civilnog društva koja je dala kulturni osvrt Roma/kinja na Milanski edikt
- Obrazovanje:
  - 700 žena sa sela podiglo svest o značaju obrazovanja

- 3000 žena u oblasti Južne Srbije podiglo svest o značaju obrazovanja
- 1000 pripadnika/ca romske zajednice upoznato sa afirmativnim merama za obrazovanje
- 35 romskih devojčica je dobilo preporuku za stipendiju Romskog edukativnog fonda
- Doprinele smo upisu 52% romskih devočica i devojaka u obrazovni sistem (u odnosu na dečake)

- Ekonomsko osnaživanje:
  - 700 žena sa sela informisano o uslugama Nacionalne službe za zapošljavanje
  - 3000 žena u oblasti Južne Srbije informisano o uslugama Nacionalne službe za zapošljavanje
  - 33 Roma/kinja dobilo je posao gerontodomaćice na određeno vreme od 6 meseci i ekonomsku nezavisnost za svoje petočlane porodice
  - 44 Romkinja je prošlo kroz prekvalifikacije i pisanje poslovnog plana i CV-a, dobile su alate za rad i prošle praksu, a nakon obuke 6 se zaposlilo u privatnim salonima, a ostale rade samostalno u romskim naseljima
  - 10 Romkinja je prošlo kroz kurs knjigovodstva i rada na računaru uz finansijsku podršku privatnog sektora
  - Kreirani su novi profili zanimanja za romsku populaciju kroz angažovanja u projektima koje realizujemo
- Zdravlje:
  - Formirana je baza podataka sa 300 imena i zdravstvenim stanjem Romkinja
  - 145 Romkinja je prošlo kroz 24 edukativne radionice o reproduktivnom zdravlju i sistematske preglede, kao i terapije
  - 30 Romkinja je imalo manje hirurške intervencije
  - Dale smo preporuke za zapošljavanje dveju Romkinja kao zdravstvenih medijatorki
- Socijalna inkluzija:

- Oko 150 Roma/kinja je upoznato sa ciljevima i afirmativnim merama Dekade Roma, kao i predstavnici lokalne samouprave
- Formirana je baza podataka sa 150 porodica koje u svom domaćinstvu imaju jednog ili više članova sa invaliditetom
- 15 mališana sa invaliditetom je uključeno u društvenu brigu o njima
- 75 ostarelih i invalidnih lica imalo je pomoć i negu u održavanju lične i stambene higijene, kao i druženje i socijalizaciju u trajanju od 6 meseci

- Socijalna zaštita:
  - 700 žena sa sela upoznale su svoja prava i obaveze pri ostvarivanju prava na socijalnu zaštitu
  - 3000 žena u oblasti Južne Srbije upoznale su svoja prava i obaveze pri ostvarivanju prava na socijalnu zaštitu
  - 5000 Roma i Romkinja koristilo usluge kancelarije Osvita u oblasti socijalne zaštite
- Politička participacija:
  - 190 Romkinja iz Niša, Prokuplja, Pirota i Aleksinca osnaženo je kroz edukativne radionice o važnosti građanske i političke participacije, kao i radu lokalne samouprave i institucija za njihovo aktivno učešće u lokalnoj samoupravi
  - Aktivistkinja udruženja je bila jedina Romkinja kandidatkinja za narodnu poslanicu
  - Aktivistkinja udruženja je bila članica Komisije za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti sa pravom glasa i odlučivanja
  - Prva smo organizacija civilnog društva koja je svoje korisnike/ce odvela na sednicu Skupštine grada da praktično vide proces odlučivanja.

Ovako širok opseg aktivnosti, oskudna finansijska sredstva i osipanje aktivistkinja navela su nas da organizujemo proces strateškog planiranja, kako bi se fokusirali na aktivnosti koje su najpotrebnije našim korisnicama i u kojima imamo najviše iskustva i postignuća. Kroz strateški pristup želimo da što efikasnije odgovorimo na potrebe naših korisnica u datom socio-ekonomskom i političkom kontekstu. Suzile smo našu misiju na sprečavanje i suzbijanje nasilja u romskim porodicama i to uticanjem na tri nivoa – na osnaživanje Romkinja i drugih marginalizovanih žena za izlazak iz nasilja, na javnost da razume i prihvati romsku populaciju i razvije nultu toleranciju prema nasilju i diskriminaciji i na podsticanje donosioca odluka da razviju i primenjuju sistemska rešenja za unapređenje položaja Romkinja.

Vizija

Otvorena, **S**nažna, **V**idljiva, **I**nformisana, **T**olerantna Romkinja je ravnopravna u društvenoj zajednici.

Our vision is open, powerful, visible, informed, tolerant of Roma women are equal in the community.

Zbog toga je naša misija danas šira od aktivnosti SOS telefona, iako je ova aktivnost u samom srcu organizacije:

Misija

Udruženje Romkinja Osvit je regionalna ženska organizacija civilnog društva koja doprinosi ostvarivanju rodne ravnopravnosti, izgradnji društva bez diskriminacije i sa jednakim pristupom javnim uslugama.URoOsvit osnažuje žene sa iskustvom nasilja, a posebno Romkinje, za izlazak iz kruga nasilja.URo Osvit radi sa nadležnim institucijama i donosiocima odluka na izradi i primeni nacionalnih i lokalnih politika za suzbijanje i sprečavanje nasilja prema ženama.Uro Osvit pruža uslugu SOS telefona na romskom i srpskom jeziku.Osvit neguje, jača i širi Romsku kulturu i tako doprinosi razumevanju među zajednicama i kulturi nediskriminacije.

Our Mission: Association of Roma Women Osvit is a regional civil society organization that contributes to gender equality,development of a society without discrimination and with equal access to public services. AoR Osvit empowers women with experience of violence, especially the Roma women, to leave the circle of violence. AoR Osvit works with relevant institutions and decision makers on design and implementation of national and local policies to prevent and combat violence against women. AoR Osvit provides SOS hotline service in Roma and Serbian language. Osvit cherishes, develops and disseminates Roma culture thus contributing to an imporved understanding between communities and the culture of nondiscrimination.

Vrednosti

Timski rad

Kolektivna i pojedinačna odgovornost, jasno podeljene uloge u okviru tima doprinose kvalitetnijim rezultatima.

Međusobno uvažavanje

Svaka od nas je različita po nacionalnoj pripadnosti, tradiciji, obrazovanju, veroispovesti, a jednaka je u iskazivanju mišljenja i stavova u radu udruženja.

Solidarnost

Dajemo podršku građankama za ostvarivanje njihovih prava i unapređenje njihovog položaja u društvu, ali i drugim organizacijama civilnog društva u iniciranju društvenih promena.

Profesionalnost

Radimo na jačanju naših kapaciteta kako bi usluge koje pružamo bile kvalitetne i kako bi najefikasnije ostvarile našu misiju.

Odgovornost

Prioritet nam je interes svake pojedinačne korisnice koja nam se obrati.

Rad u zajednici

Direktnim kontaktom na terenu upoznajemo potrebe korisnica na osnovu kojih kreiramo naše aktivnosti.

Poverljivost

Svaka pojedinačna informacija između korisnica usluga i aktivistkinja ostaje u udruženju. Radimo na zaštiti njihovih interesa i na taj način stičemo njihovo poverenje.

Humanost

Imamo empatiju prema korisnicama i njihovim problemima i spremne smo da im pomognemo bez obzira da li smo obezbedile sredstva kroz projekat. Odazivamo se na sve događaje humanog karaktera.

Transparentnost

Naš rad je javan i sve što radimo je vidljivo.

Kontekst rada

1. Politički i socio-ekonomski kontekst u Srbiji

Godinu 2012. su obeležili izbori na svim nivoima vlasti. Birani su odbornici većine opština, predstavnici gradskih vlasti, narodni poslanici i predsednik države (gotovo godinu dan pre isticanja njegovog mandata). Za predsednika države izabran je Tomislav Nikolić, predstavnik Srpske napredne stranke. Formirana je Vlada Republike Srbije uz dogovor Srpske napredne stranke i Socijalističke partije Srbije. U Vladi su ostali svi manjinski partneri koji su sa Demokratskom strankom formirali Vladu 2008.godine, ali je većinski partner (Demokratska stranka) zamenjen Srpskom naprednom strankom. Socijalistička partija je dobila mesto premijera i ministra policije, a Srpska napredna stranka mesto prvog potpredsednika Vlade, ministra odbrane i ministra pravde. Stranka Ujedinjeni regioni Srbije je dobila Ministarstvo finansija, a razvojna ministarstva su podeljena između Socijalističke partije, Napredne stranke i manjih partnera. U toku 2012. i 2013.godine dešava se „prekomponovanje“ vlasti na lokalu tako da oslikava centralnu vlast, i očekuje se da u 20 opština Srpska napredna stranka dođe na vlast (promene su se već desile u Zaječaru, Novom Bečeju, i dr.). Najavljuje se i rekonstrukcija Vlade, do kraja jula 2013.godine, a mogući su i vanredni republički i lokalni izbori. Takođe se nastavlja sa partokratijom i zapošljavanjem pripadnika vladajuće stranke u javnim preduzećima i na vodeće funkcije u civilnoj službi.

Osnovna pitanja kojima se Vlada bavila nakon izbora jesu: pregovori za ulazak Srbije u Evropsku uniju, rešavanje pitanja Kosova, borba protiv korupcije i ublažavanje efekata ekonomske krize. Marta 2012. Srbija je dobila status države kandidata za ulazak u Evropsku uniju, a 28.juna 2013. evropski lideri na sastanku u Briselu, odlučili su da pregovori sa Srbijom o pristupanju Evropskoj uniji počnu najkasnije u januaru 2014.godine. Nova Vlada je otišla dalje od prethodne Vlade i u rešavanju kosovskog pitanja. Obavezala se da ispuni sve dogovore koje je postigla prethodna Vlada sa prištinskim vlastima, uključujući i sporazum o integrisanoj kontroli prelaza. U jesen 2012, počela je aktivnija borba protiv korupcije i hapšenja. Jedan od uhapšenih bio je i najmoćniji „tajkun“ Miroslav Mišković, zbog sumnje da je zloupotrebio službeni položaj prilikom privatizovanja pojedinih putarskih preduzeća u Srbiji. Ipak nedostaju koraci u institucionalizaciji borbe protiv korupcije i izgleda da ona trenutno zavisi od jednog čoveka – prvog potpresednika Vlade i tima okupljenog oko njega.

Ekonomska situacija u Srbiji i dalje je teška. Stopa nezaposlenosti u oktobru 2012. bila je 22,4%. Oko 10% zaposlenih nema ugovor o radu na neodređeno vreme. Tokom 2012. više od 170.000 ljudi ostalo je bez posla. Poslodavci često ne poštuju odredbe Zakona o radu, te primoravaju zaposlene da se odreknu otpremnine prilikom prekida radnog odnosa, rade fiktivne ugovore o radu i sl. Nije usvojen novi Zakon o štrajku, a stari nije u saglasnosti sa međunarodnim standardima i ustavnim normama. Diskriminacija žena u oblasti rada je i dalje veoma prisutna, pogotovo kada je u pitanju otpuštanje trudnica i porodilja. Ukupan broj svih primalaca socijalne pomoći u februaru 2013. godine bio je 253.047, a u poređenju sa junom 2012. godine, ovaj broj je porastao za 27.325 osoba, a udeo socijalne pomoći u ukupnoj populaciji porasla je sa 3,1% na 3,5%; dečiji dodatak primalo je 204.268 osoba.[2] Prema Evropskom potrošačkom zdravstvenom indeksu za 2012, Srbija se nalazi na poslednjem mestu u Evropi po kvalitetu zdravstvene zaštite.

Prognoza za naredne tri godine jeste da će Srbija napredovati ka Evropskoj uniji, ali da će i dalje dolaziti do promena političkih vlasti na lokalu što će otežavati realizaciju projekata. Takođe će i socio-ekonomska situacija i dalje biti teška, što će voditi potrebi za podrškom u sferama zapošljavanja, stambenog, socijalnog i zdravstvenog zbrinjavanja najranjivijeg stanovništva, uključujući i romsku zajednicu. Pretpostavlja se da će teška socio-ekonomska situacija voditi i porastu nasilja, kako u porodicama, tako i u društvo nad onima koji su drugačiji – predstavnicima različitih etničkih grupa, osobama drugačije seksualne orijentacije i sl.

2. Status Roma i Romkinja u Srbiji

[2] Dekada Roma (2013): Izveštaj o napretku 2012.

Prema popisu stanovništva 2011, ukupan broj građana Srbije koji se izjašnjavaju kao Romi jeste 147.604[3], što čini 2% u odnosu na ukupan broj stanovnika. U odnosu na popis iz 2002. godine, kada ih je bilo 108.193 (1,44%), došlo je do porasta u njihovom broju (ili u broju onih koji se izjašnjavaju kao Romi/kinje) za 39.411 osoba (36,43%). U južnoj i istočnoj Srbiji živi najveći broj Roma – 57.239 ili 3,66%. Romi/kinje uglavnom žive u gradskim područjima (60%), ali i u ruralnim (40%). Ima gotovo jednak broj muškaraca (51%) i žena (49%). Prosečna starost Roma jeste 28,3 godine, što je značajno mlađa populacija u odnosu na druge građane Srbije – Srbi 42,58, Mađari 44,97, Hrvati 51,02. Ukratko ćemo dati prikaz trenutnog statusa Roma i Romkinjama u ključnim oblastima društvenog života.

Nasilje u porodici i partnerskim odnosima. Istraživanje na uzorku od 700 žena u Srbiji, koje je Viktimološko društvo Srbije sprovelo 2001. godine, pokazalo je da je skoro svaka druga žena (46,1%) doživela neki oblik psihičkog nasilja, a svaka treća žena je pretrpela fizički napad od nekog člana porodice (30,6%). Najviše fizičkog nasilja prema ženi u porodici učini njen suprug ili partner (45,5%). Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku[4], prijavljeni slučajevi krivičnog dela nasilje u porodici u stalnom su porastu – od 192 slučajeva 2002. godine, kada je nasilje u porodici prvi put inkriminisano, do 2.837 slučajeva u 2012. godini. U 92% slučajeva učinioci ovih dela su muškarci, a u 80–85% slučajeva žrtve su ženskog pola, što potvrđuju i istraživanja krivičnopravne prakse u sudovima u Srbiji. U *Nacionalnoj strategiji za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima* (2011) konstantovano je da je malo dostupnih kvantitativnih podataka o nasilju nad ženama i devojčicama romske nacionalnosti. Prema istraživanju UNICEF-a[5] porodično nasilje je prihvatljivije u romskim naseljima nego u opštoj populaciji. U romskim naseljima 20% žena opravdava porodično nasilje (ukoliko žene zanemaruju decu ili govore mužu šta treba da radi), dok je u opštoj populaciji porodično nasilje opravdava 3% žena. Istraživanje[6] Romskog ženskog centra „Bibija“ iz 2010, na uzorku od 150

[3] Smatra se da je ovaj broj mnogo veći (nezvanične procene su i do 250.000), budući da postoji suzdržanost pripadnika romske nacionalnosti da se izjasne kao Romi usled predrasuda i diskriminacije prema njima. Takođe mnogi ne postoje u sistemu, nemju dokumente, niti prijavu prebivališta. Generalno, svi podaci o Romima su zbog toga upitni i opisana slika njihovog statusa kroz statistiku je u stvarnosti verovatno lošija.
[4] Podaci su preuzeti sa sajta Republičkog zavoda za statistiku: http://webrzs.stat.gov.rs (jul 2012).
[5] The Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) in Serbia 2010, Statistical Office of the Republic of Serbia and United Nations Children’s Fund (UNICEF), Belgrade: UNICEF
[6] Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima, 2011

žena od 17 do 50 godina, u Beogradu i Kruševcu, je pokazalo da su sve ispitanice bile izložene nekom obliku nasilja u porodici. Najčešće su bile izložene fizičkom nasilju (podjednako u svim uzrasnim grupama), zatim psihičkom, ekonomskom i seksualnom nasilju. Istraživanje je takođe pokazalo da 90% ispitanica smatra da se nasilje retko prijavljuje nadležnim organima i službama jer Romkinje smatraju da neće dobiti adekvatnu zaštitu od nasilnika.

Kvalitativno istraživanje[7] koje je sproveo Autonomni ženski centar 2011. godine sa ženama žrtvama nasilja, pokazalo je da su one višestruko ugrožene. One imaju relativno nisko obrazovanje i stručne kvalifikacije; pretežno su nezaposlene, a prilike za posao su retke, uglavnom nepovoljne, slabo plaćene i nesigurne; stambeno i materijalno su ugrožene, zdravstveno stanje im je ugroženo usled dugotrajne izloženosti stresu, osećaju se bespomoćno i prepuštene same sebi, a iscrpljuju ih i dugotrajni i često neprijatni sudski sporovi. Svi ovi faktori, kao i nerazumevanje zajednice, a pogotovo nedostatak podrške javnih institucija doprinose dugom ostajanju u vezi i trpljenju nasilja.

Zakonodavni i strateški okvir: *Porodični zakon* (2005) koji zabranjuje nasilje u porodici i članovima porodice priznaje pravo na zaštitu, reguliše mere porodičnopravne zaštite i uređuje poseban postupak u parnici za zaštitu od nasilja u porodici; *Krivični zakonik* (2009) koji reguliše delo nasilje u porodici; *Zakon o ravnopravnosti polova* (2009) koji propisuje da svi članovi porodice imaju jednako pravo na zaštitu od nasilja u porodici, *Strategija razvoja socijalne zaštite* (2005) koja identifikuje posebno ranjive grupe – žrtve zlostavljanja i žrtve nasilja, *Nacionalna strategija za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti* (2009) koja ima jedan deo usmeren na prevenciju i suzbijanje nasilja nad ženama i unapređenje zaštite žrtava, *Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima* (2011) i *Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti, Strategija za zaštitu od nasilja u porodici i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja u Autonomnoj pokrajini Vojvodini za period 2008–2012* (2008), u *Strategiji za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji*, kao i u *Akcionom planu* nalazi se deo „Položaj žena“ i sprečavanje i suzbijanje nasilja nad njima,

[7] Ignjatović, T., Pešić, D. (2012). Rizici od siromaštva za žene sa iskustvom nasilja, Beograd: Autonomni ženski centar

Opšti protokol za postupanje ustanova, organa i organizacija u Republici Srbiji u sprečavanju rodno zasnovanog nasilja (2011) koji osigurava da svaki akter u procesu organizovanja zaštite žena žrtava nasilja u porodici i među partnerima postupa u skladu sa svojim zakonskim ovlašćenjima i obavezama.

U realizaciji ovih zakona i strategija važnu ulogu imaju mehanizmi koji treba da obezbede rodnu ravnopravnost. Na republičkom nivou to su: Odbor za ravnopravnost polova Skupštine Srbije (osnovan 2002), Savet za ravnopravnost polova Vlade Republike Srbije (2004), Uprava za rodnu ravnopravnost pri Ministarstvu rada i socijalne politike (2007), Zaštitnik građana (zakon je donet 2005, a Zamenica za rodnu ravnopravnost, prava deteta i prava osoba sa identitetom je imenovana 2008) i Poverenik za zaštitu ravnopravnosti (2010). Na pokrajinskom nivou su: Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova; Savet za ravnopravnost polova Vlade AP Vojvodine, Odbor za ravnopravnost polova Skupštine Vojvodine, Zavod za ravnopravnost polova i Zamenica pokrajinskog ombudsmana za ravnopravnost polova. Na lokalnom nivou pitanjima ravnopravnosti polova bave se centri, odbori, lica ili komisije za rodna pitanja.

Budući da je istraživanje sa ženama žrtvama nasilja, pokazalo je da su one višestruko ugrožene, prikazaćemo status Roma i Romkinja i u drugim oblastima društvenog života.

Obrazovni status Roma i Romkinja u Srbiji je nizak. Prema Organizaciji Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), među svim nepismenim stanovnicima Srbije iznad 15 godina stopa nepismenosti je najveća kod romske populacije – 19,7%[8]. Ona je visoka u svim uzrastima i kreće se od 13,7 % u uzrastu od 10 do 14 godina, pa do 57,2% u uzrastu od 65 i više godina. Među Romkinjama nepismenosti je dva puta veća u odnosu na muškarce i iznosi 27,6%[9]. Broj nepismenih žena raste sa uzrastom.

[8] http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=201&IF_Language=eng

[9] Podaci o školskoj spremi iz popisa za 2002. godinu preuzeti iz Strategije za unapređenje položaja Roma.

Statistički podaci za romsku populaciju stariju od 25 godina pokazuju da je 28,2% završilo osnovnu školu, što je dva puta manje u odnosu na opštu populaciju. Istraživanje UNICEF-a[10] je pokazalo da je 2005. samo 3,9% romske dece bilo obuhvaćeno predškolskim ustanovama, u odnosu na 33,4% neromske dece. Osnovnu školu ne pohađa 26% romske dece, a od onih koji je upišu 73% je napuste. Srednju školu završavaju četiri puta, a visoko obrazovanje 20 puta manje u odnosu na opštu populaciju.
Međutim, prema poslednjem istraživanju (UNICEF i Republički zavod za statistiku, 2010) postignut je napredak u obrazovanju Roma/kinja. Obuhvat romske dece od 3 do 5 godina predškolskim ustanovama porastao od 2005.godine, ali je još uvek nizak – 44%. U osnovnu školu upisano je 89% romske dece (što je porast u odnosu na 2005, kada je bilo 66%). Uz pomoć afirmativnih mera u školskoj godini 2012/2013 upisano je 367 pripadnika/ca romske zajednice u srednje škole i 238 u više i visoke škole, a od 2003/2004 ukupno je upisano 1.948 romske dece u srednje škole i 1.092 u sistem visokog obrazovanja.

Ovaj napredak omogućio je zakonodavni i strateški okvir: *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* (Ministarstvo prosvete ga je donelo 2009. godine) koji stvara mogućnosti za inkluzivno obrazovanje, uključujući angažovanje pedagoških asistenata i ukidanje kategorizacije, *Zakon o udžbenicima i drugim nastavnim sredstvima* kojim su zabranjeni diksriminacioni sadržaji (2009), *Zakon o predškolskom obrazovanju i vaspitanju* koji je ukazao na potrebu za posebnom podrškom ranjive populacije; *Strategija obrazovanja do 2020. godine* (usvojena 2012.), *Nacionalni akcioni plan za obrazovanje* (do 01.01.2015) za realizaciju *Strategije za unapređenje položaja Roma*. U 2013. usvojeni su zakoni koji se odnose i na inkluziju Roma: *Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju*, *Zakon o srednjem obrazovanju*, *Zakon o obrazovanju odraslih*. Pripremljen je *Pravilnik o bližim kriterijumima za prepoznavanje oblika diskriminacije od strane zaposlenih, učenika ili trećeg lica u institucijama obrazovanja*. Na lokalnom nivou izrađuju se lokalne strategije za unapređivanje obrazovanja Roma/kinja i lokalni akcioni planovi (LAP) i integrišu se u sistem planiranja i budžetiranja u opštini.

[10] The Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) in Serbia 2005, Statistical Office of the Republic of Serbia and United Nations Children's Fund (UNICEF), Belgrade: UNICEF

Takođe su realizovane mere i programi, od kojih su četiri ključna:

1) ”Obrazovanje za sve” (februar 2010 – februar 2012), koji je finansirala Evropska unija sa tri miliona evra bespovratne pomoći, a realizovao je Vig internešnal (WYG International). U okviru ovog programa edukovani su i uvedeni pedagoški asistenti u redovni sistem obrazovanja od školske godine 2010/2011 i edukovani su prosvetni radnici za inkluzivnu nastavu.
2) „Unapređivanje predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Srbiji“ (IMPRES)[11] (februar 2011 – januar 2014) za čiju je realizaciju EU izdvojila 3,75 miliona evra iz Pretpristupnih fondova (IPA). Svrha projekta je unapređivanje uslova za predškolsko vaspitanje i obrazovanje dece, posebno iz osetljivih grupa, putem unapređivanja kvaliteta ponude predškolskih programa i proširenja prostornih kapaciteta predškolskih ustanova.
3) „Druga šansa” – Razvoj sistema funkcionalnog osnovnog obrazovanja odraslih u Srbiji[12] (2011-2013), kroz koji je Evropska unija donirala 4 miliona evra bespovratne pomoći. Plan je da kroz funkcionalno osnovno obrazovanje prođe 4.000 odraslih učesnika/ca preko 15 godina starosti, bez završenog osnovnog obrazovanja i stručne osposobljenosti.
4) „Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou“ (DILS)[13] (2009-2012), koji je podržan sa 32 miliona evra Zajma Svetske banke/ Međunarodne banke za obnovu i razvoj, za unapređenje kapaciteta ustanova u obrazovanju (12 miliona evra), zdravstvu i socijalnoj zaštiti, da daju kvalitetnije, dostupnije, delotvornije i pravednije usluge. U oblasti obrazovanja, u 94% opština se sprovodio najmanje jedan projekat za inkluzivno obrazovanje Roma. Na nacionalnom nivou odvijale su se obuke za zaposlene u obrazovnim ustanovama.

Ipak još uvek postoje prepreke u oblasti obrazovanja[14]: nepostojanje redovnog obrazovno-vaspitnog programa na romskom jeziku i jezička barijera, nisko obuhvatanje romske dece predškolskim programima, nedostatak dokumentacije, nedostavljanje poziva za školu u neformalnim romskim naseljima, nepreduzimanje mera za sprečavanje napuštanja osnovne škole, nedostatak informisanja i

[11] http://www.impres.rs/
[12] http://drugasansa.rs/
[13] http://www.dils.gov.rs/
[14] Praxis (2011): Analiza glavnih problema i prepreka u pristupu pravu na obrazovanje pripadnika romske populacije u Srbiji, Beograd: Praxis

senzitivisanja roditelja za ostvarivanje prava na obrazovanje, siromaštvo, dečji rad i ekonomske migracije, segregacija romske dece (upućivanje u specijalne škole i u sistem za obrazovanje odraslih, „romske škole“), diskriminacija. Romske devojčice i devojke su u nepovoljnijem položaju u odnosu na muškarce budući da se od njih ređe očekuje da završe školu. One su od ranog uzrasta opterećene obavezama u porodici, zbog tradicija testiranja devičanstva često ih u pubertetu ispisuju iz škole (oko 12. godine) da bi se ograničio njihov kontakt sa dečacima. Rana udaja i materinstvo često ih udaljava od obrazovnog sistema. 14% Romkinja od 15 do 19 godina udaju se pre 15.godine, a 1/3 ima prvo dete pre 18.godine[15].

Status na tržištu rada. Uprkos tome što udeo romskog radno sposobnog stanovništva u Srbiji raste, svega 29% njih učestvuje na tržitu rada[16]. Više od 60% Roma je bez prihoda, i to većinom Romkinje. Oni koji rade u proseku zarađuju 48% od prosečne plate u Srbiji. Istraživanje UNDP-a (2010) je pokazalo da 52% Roma koji ostvaruju prihode je angažovana u neformalnom sektoru, bez zaključenog ugovora u radu ili kroz neformalno samozapošljavanje, a 60% obavlja poslove za koje nisu potrebne nikakve kvalifikacije[17]. Na kraju 2012. godine broj nezaposlenih lica romske nacionalnosti koja su prijavljena na evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje iznosio je 20.342 lica od kojih su 9.513 žene (47%)[18]. Sa evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje u toku 2012. godine zaposlilo se 1.382 lica romske nacionalnosti od kojih je 446 žena (32%). Prema istraživanju zaštitnika građana 2011. godine, 63,4% ispitanih Roma nikada nije bilo zaposleno, 9% je imalo stalno zaposlenje u javnim službama i preduzećima, i 16,5% je bilo

[15] The Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) in Serbia 2010, Statistical Office of the Republic of Serbia and United Nations Children's Fund (UNICEF), Belgrade: UNICEF

[16] Anđelković, B., Obradović, M., Radoman, J. (2013): Procena efikasnosti lokalnih mehanizama socijalnog uključivanja Romkinja i Roma, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva

[17] Cvejić, S., Babović, M., Pudar G. (2010): Studija o humanom razvoju – Srbija 2010, Izvori i ishodi socijalnog isključivanja, Beograd: UNDP, dostupno na: http://www.undp.org.rs/index.cfm?event=public.publicationsDetails&revid=199A3DB0-E84C-0AA4-BD70A5B4170C8978

[18] Dekada Roma (2013): Izveštaj o napretku 2012.

povremeno angažovano na poslovima u javnom servisu[19]. Istraživanje UNDP-a, Svetske banke i Evropske komisije (2011) pokazalo je da je 75% Roma starosti između 15 i 64 godine bez radnog iskustva, dok taj procena kod opšte populacije iznosi 47%[20].

Zakonodavni i strateški okvir u ovoj oblasti jeste: Z*akon o radu* (zabranjuje diskriminaciju, garantuje se minimalna zarada, nabrojani su razlozi za otkaz, a posebno je propisano da jezik, nacionalna pripadnost, socijalno poreklo ili drugo slično svojstvo nisu opravdani razlozi za otkaz ugovora), *Zakona o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti* (zabrana diskriminacije, nepristrasnost pri obavljanju poslova zapošljavanja, načela rodne nepristrasnosti afirmativne akcije usmerene prema teže zapošljivim licima), *Zakona o zabrani diskriminacije* (diskriminacija u oblasti rada i diskriminacija nacionalnih manjina), podzakonski akti: *Pravilnik o načinu i uslovima pružanja usluga i korišćenja sredstava Nacionalne službe za zapošljavanje* i *Pravilnik o radnoj knjižici, Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011-2020. godine* u kojoj je jedan od ciljeva veće socijalno uključivanje pojedinaca i grupa koje se nalaze u stanju socijalne isključenosti, uključujući osobe romske nacionalnosti, *Nacionalni akcioni plan zapošljavanja* (2009, 2010, 2011, 2012, 2013) u kojem se redovno planiraju programi i mere namenjeni podsticanju zapošljavanja i unapređenju zapošljivosti Roma i Romkinja (npr. 2013: dodela subvencija za samozapošljavanje i subvencija poslodavcima za zapošljavanje Roma, kreiranje i implementacija posebnih mera namenjenih Romkinjama (geronto domaćice i sl.), saradnja sa romskim udruženjima i pružanje pomoći u izradi predloga projekata javnih radova koji angažuju pretežno Rome), *Nacionalni akcioni plan za zapošljavanje Roma* (do 01.01.2015) za realizaciju *Strategije za unapređenje položaja Roma*.

Dva ključna programa u oblasti zapošljavanja su:

[19] Nacrt izveštaja Zaštitnika građana o rezultatima sprovođenja Strategije za unapređenje položaja Roma, 2012.
[20] UNDP, WB and EC (2011): Data on vulnerability of Roma, dostupno na: http://europeandcis.undp.org/data/show/D69F01FE-F203-1EE9-B45121B12A557E1B

1) „Podrška nacionalnim naporima za promovisanje zapošljavanja mladih i upravljanje migracijama“[21] (maj 2009 – maj 2012), zajednički projekat četiri UN agencije – IOM, ILO, UNICEF i UNDP. Budžet je bio 6,143,000 dolara. Projektom je obuhvaćeno 365 mladih Roma.
2) Tvining projekat „Priprema institucija tržišta rada Republike Srbije za Evropsku strategiju zapošljavanja“[22] (maj 2012 – maj 2014), finansiran iz predpristupnih IPA fondova (2011) u iznosu od 2 miliona eura. Realizovaće se i u opštinama gde je posebno izražena nezaposlenost Roma/kinja i pomoći će se izrada lokalnih akcionih planova za zapošljavanje.

U 2012. godini, Romi/kinje su učestvovali/e u sledećim programima Nacionalne službe za zapošljavanje (*Izveštaj o napretku* u okviru Dekade Roma, 2012):

- Promocija zapošljavanja Roma i kampanje za podizanje svesti o značaju i prednosti zapošljavanja i rada nad primanjem socijalne pomoći
- Individualni plan zapošljavanja zaključen je sa 14.315 lica romske nacionalnosti od kojih je 6.361 žena (44,44%).
- U program stručne prakse uključeno je 2 pripadnika romske nacionalnosti starosti do 30 godina.
- Programom sticanja praktičnih znanja obuhvaćeno je 13 lica romske nacionalnosti od kojih je 5 žena.
- U program obuka na zahtev poslodavca uključeno je 13 lica romske nacionalnosti od kojih je 11 žena.
- Programom obuke za tržište rada obuhvaćeno je 23 lica romske nacionalnosti od kojih je 8 žena.
- Programom funkcionalnog osnovnog obrazovanja obuhvaćeno je 930 lica romske nacionalnosti od kojih je 49,78% žena.
- U obuku za aktivno traženje posla uključeno je 440 lica romske nacionalnosti od kojih je 213 žena (48,40%). Nakon završene obuke za aktivno traženje posla zaposlilo se 29 lica od kojih 15 žena (51,72 %).

[21] http://www.mdgfund.org/program/supportnationaleffortspromotionyouthemploymentandmanagementmigration
[22] http://www.minrzs.gov.rs/latinica/projekti.php

- U klub za traženje posla uključeno je 7 lica romske nacionalnosti od kojih su 3 žene (42,85%).
- Na sajmovima zapošljavanja učestvovalo je 399 Roma, što čini 0,81% od ukupnog broja učesnika sajmova. Nakon učešća na sajmovima zapošljavanja zaposlilo se 50 lica romske nacionalnosti što čini 0,59% od ukupnog broja zaposlenih učesnika sajmova.
- Dvodnevnu obuku „Put do uspešnog preduzetnika“ pohađalo je 128 lica romske nacionalnosti.
- Subvenciju za samozapošljavanje nakon posebno raspisanog javnog poziva dobilo je 11 lica romske nacionalnosti, a uz subvenciju poslodavcima zaposlena su 3 Roma.
- Na javnim radovima u 2012. godini zaposlilo se 175 lica romske nacionalnosti.

Prepreke u oblasti ostvarivanja prava na rad i zapošljavanje[23]: neposedovanje dokumenata potrebnih za zasnivanje radnog odnosa, specifične prepreke lica romske nacionalnosti raseljenih sa Kosova (pravo na radnu knjižicu, dokazi o stručnoj spremi, uništene ili nedostupne matične knjige, privremena naknada i zbog nje nedostupnost usluga NSZ), specifične prepreke Roma/kinja iz neformalnih naselja (nemogućnost prijave uprkos usvojenom Zakonu o prebivalištu i boravištu građana), rad u sivoj ekonomiji, dečji rad, posebno težak položaj Romkinja (patrijahalan model funkcionisanja u kojem se očekuje da ne rade i da brinu o domaćinstvu i deci), diskriminacija, neinformisanost romske populacije.

Zdravstveni status. Prema istraživanju UNICEF-a i Republičkog zavoda za statistiku[24], procenjuje se da je smrtnost novorođenčadi u romskim naseljima 14 na 1000 porođaja, a verovatnoća umiranja do pete godine je oko 15 na 1000 rođenih, što je skoro dvostruko u odnosu na nacionalni prosek. Oko 7% romske dece je ispod prosečne težine i 24% je neuhranjeno. U Srbiji 99% žena dobija prenatalnu negu barem jednom tokom trudnoće, dok je 95% Romkinja u najsiromašnijem kvantilu pokriveno prenatalnom negom.

[23] Praxis (2013): Analiza glavnih problema i prepreka u pristupu Roma pravima na rad i zapošljavanje, Beograd: Praxis
[24] The Multiple Indicator Cluster Survey (MICS) in Serbia 2010, Statistical Office of the Republic of Serbia and United Nations Children’s Fund (UNICEF), Belgrade: UNICEF

Veliki procenat Romkinja se porađa uz stručnu pomoć (99,5%, a neRomkinje 99,8%) i u zdravstvenim ustanovama (99,3% naspram 99,8% neRomkinja). U romskim naseljima 73% devojaka (61% u opštoj populaciji) i 71% mladića (70% u opštoj populaciji), od 15 do 24 godina, je imalo seksualne odnose. Kondom je koristilo 37% romskih devojaka (77% u opštoj populaciji) i 51% romskih mladića (80% u opštoj populaciji). Dok je u opštoj populaciji devojaka i mladića od 15 do 24 godina 99% čulo za AIDS, u romskim naseljima je čulo 72% devojaka i 86% mladića. Podrobnije znanje o HIV-u ima svega 12% romskih devojaka (54% u opštoj populaciji) i 11% romskih mladića (48% u opštoj populaciji). Prema rezultatima istraživanja Argumenta i Centra za prava manjina sprovedenog na uzorku od 2.000 ispitanika u 74 romska naselja na teritoriji Beograda, 23,1% ispitanika nema zdravstvenu knjižicu, 27,4% dece mlađe od 15 godina ne poseduje zdravstvenu knjižicu[25]. U grupaciji interno raseljenih Roma 51,3 odsto nema zdravstvenu knjižicu.[26]

Zakonodavni i strateški okvir u ovoj oblasti jeste: *Zakon o zdravstvenoj zaštiti* koji garantuje svima jednaku dostupnost zdravstvene zaštite, ističe zabranu diskriminacije i izdvaja posebno osetljive kategorije, uključujući Rome/kinje; *Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju* koji garantuje svojstvo osiguranika po osnovu pripadnosti osetljivoj kategoriji izloženoj povećanom riziku od obolevanja ukoliko se ne ispunjavaju uslovi za sticanje svojstva osiguranika po nekom drugom osnovu, novi *Pravilnik o načinu i postupku ostvarivanja prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja* koji daje mogućnost prijave na zdravstveno osiguranje i licima romske nacionalnosti bez identifikacionih dokumenata i onima koji su u postupku utvrđivanja državljanstva, *Posebni protokol sistema zdravstvene zaštite za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja*, *Strategija i akcioni plan* (deo za zdravstvenu zaštitu, za period do 01.01.2015) *za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji*, *Strategija za stalno unapređenje kvaliteta zdravstvene zaštite i bezbednosti pacijenata* koja sadrži odredbe o pravu na zdravlje sa posebnim osvrtom na romsku nacionalnu manjinu, *Strategija javnog zdravlja* koja ističe da su najčešće bolesti direktno povezane sa socijalnim i ekonomskim uslovima i da su u velikoj nesrazmeri prisutnije kod ranjivog stanovništva, *Strategija razvoja zdravlja mladih u Srbiji* je izdvojila osetljive grupe mladih kojima treba

[25] Romi i pravo na pravni subjektivitet, Centar za prava manjina, Beograd, april 2006.
[26] Praxis (2011): Analiza glavnih prepreka i problema u pristupu Roma pravima na zdravlje i zdravstvenu zaštitu, Beograd: Praxis

posvetiti poseban značaj, *Uredba o nacionalnom programu zdravstvene zaštite žena, dece i omladine* iz 2009. godine ističe da u procesu planiranja i organizacije službi za zdravstvenu zaštitu žena, dece i omladine prioritet treba dati osetljivim grupacijama uključujući romsku populaciju. *Milenijumski ciljevi razvoja* (MCR) koje je Srbija usvojila 2000. takođe uključuju unapređenje zdravlja.

Ključni programi u oblasti zdravstva su:

1) „Program unapređenja zdravlja i zdravstvene zaštite Roma“ Ministarstvo zdravlja sprovodi od 2008. godine. Ovim programom su uvedene romske zdravstvene medijatorke. U periodu od 2009. do 2012. obavljeno je 37.502 prvih poseta romskim porodicama i tokom njih obuhvaćeno i evidentirano 129.367 Roma/kinja – 40.607 žena, 37.502 muškaraca i 51.258 dece. Obavljene su i edukacije, pribavljena dokumentacija, urađena vakcinacija, kontrola zdravlja trudnica i dojilja, sistematski pregledi žena, mamografija, sistemski pregledi za upis dece u školu, pomogao se izbor lekara i ginekologa.
2) „Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou“ (DILS)[27] (2009-2012), koji je podržan za unapređenje zdravstvenih usluga u iznosu od 12,5 miliona evra. U oblasti zdravstva, radila se edukacija zdravstvenih radnika i saradnika o palijativnom zbrinjavanju i o potrebama ranjivih grupa (akreditovani programi od strane Zdravstvenog saveta), projekti za povećanje dostupnosti zdravstvene zaštite Romima, u 9 pilot opština uveden je pravni savetnik za prava pacijenata na nivou lokalne samouprave, 28 domova zdravlja je izradilo strateške planove, kao podrška decentralizaciji održane su obuke lokalnih samouprava o nadležnostima u oblasti primarne zdravstvene zaštite.
3) „Program za održanje mira i inkluzivni lokalni razvoj“ (PBILD). UN agencije su razvile koncept projekta koji bi od aprila 2013. godine nastavio PBILD projekat u opštinama Južne Srbije, a koji uključuje aktivnosti iz oblasti zdravstva – unapređenje znanja romskih zdravstvenih medijatorki o zdravlju majke i deteta i unapređenju zdravlja marginalizovanih grupa u ruralnim sredinama,

[27] http://www.dils.gov.rs/

„dece ulice“ i beskućnika, podrška Romima/kinjama pri izboru lekara opšte prakse, unapređenje znanja zdravstvenih radnika o ugroženim grupama.

4) Svetska zdravstvena organizacija realizuje projekat za podršku jačanja institucionalnih kapaciteta za: 1) smanjivanje ranjivosti i 2) bavljenje socijalnim i ekonomskim faktorima zdravlja i održivog razvoja u Srbiji sa ciljem da poboljšaju zdravlje stanovništva u nacionalnim i lokalnim politikama i planovima.
5) Misija OEBS će potpisati ugovor s Ministarstvom zdravlja kojim bi se obezbedila neophodna sredstva kako bi Ministarstvo bilo u mogućnosti da produži ugovore medijatorkama do aprila meseca 2013. godine.

Prepreke u oblasti ostvarivanja prava na zdravlje i zdravstvenu zaštitu[28]: lica koja nisu upisana u matične knjige rođenih i lica koja više ne poseduju nijedan dokument jer su uništene knjige u kojima su bila upisana ne mogu da ostvare zdravstvenu zaštitu, veliki broj trudnica romske nacionalnosti ne poseduje zdravstvenu knjižicu i prisutno je zastrašivanje članova porodice da će im novorođenče biti zadržano sve dok ne izmire troškove, procenat dece kojoj je nedostupna primarna zdravstvena nega u prvim danima života i dalje predstavlja veliki problem, siromaštvo, život u nehigijenskim naseljima i otežan pristup javnim službama, neinformisanost, nedovoljna pokrivenost primarnom zdravstvenom zaštitom, diskriminacija.

Socijalna zaštita. Prema podacima Strategije za unapređivanje položaja Roma (2009) socijalnu pomoć prima oko 80% siromašnih romskih domaćinstava. Međutim, oko 16% siromašnih Roma/kinja ne dobija nikakvu pomoć. Takođe se navodi da iznos socijalnih davanja nije u skladu sa potrebama – to je svega 4% potrošnje siromašnih. Unatoč tome, socijalna pomoć je značajna podrška siromašnim romskim porodicama jer se procenjuje da bi njihovo siromaštvo bez socijalne zaštite skočilo na 73% (60% Roma/kinja živi ispod linije siromaštva prema istraživanju MICS).

[28] Praxis (2011): Analiza glavnih prepreka i problema u pristupu Roma pravima na zdravlje i zdravstvenu zaštitu, Beograd: Praxis

Zakonodavni i strateški okvir u ovoj oblasti jeste: *Zakon o socijalnoj zaštiti* (2011), *Strategija razvoja socijalne zaštite*, *Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom* na osnovu kojeg porodice ostvaruju pravo na dečji dodatak, *Strategija za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji* i *Akcioni plan* u delu za socijalnu zaštitu (informisanje, podrška razvoju hraniteljstva, unapređenje dostupnosti usluga).

I u ovoj oblasti su važni programi „Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou" (DILS)[29] (2009-2012), kroz koji je za unapređenje socijalne zaštite izdvojeno 7,5 miliona evra, i „Podrška nacionalnim naporima za promovisanje zapošljavanja mladih i upravljanje migracijama" kroz koje su se nastojale razviti integrisane usluge socijalnih službi i službi za zapošljavanje.

Prepreke u oblasti ostvarivanja prava na socijalnu zaštitu[30]: komplikovana administrativna procedura, Romi/kinje iz neformalnih naselja koji su najviše marginalizovani po pravilu nisu korisnici socijalne pomoći, centri za socijalni rad (CSR) ne prepoznaju specifične potrebe ove ciljne grupe, diskriminacija od strane zaposlenih u centrima za socijalni rad, MUP ne prihvata prijavu Roma/kinja iz neformalnih naselja na CSR[31].

Stambeni uslovi romske zajednice su veoma loši. Često žive u neformalnim naseljima u kojima su uslovi života ispod svakog standarda – bez struje, pijaće vode i nehigijenska. Nemaju dokumente o vlasništvu i nemaju nikakvu zaštitu od prinudnog iseljenja. Zabeležen je zabrinjavajući porast prinudnih iseljenja u Srbiji od 2009.godine. Prema istraživanju koje je Praxis[32] sproveo u 40 opština i gradova u Srbiji, samo u 2010. i 2011. godini sprovedeno je ukupno 936 pojedinačnih postupaka za iseljenje na osnovu čl. 5. Zakona o stanovanju, i to preko 89% ovih iseljenja sprovedeno je na teritoriji grada Beograda. Osamnaest prinudnih iseljenja neformalnih

[29] http://www.dils.gov.rs/
[30] Praxis (2011): Analiza glavnih prepreka i problema u pristupu Roma pravu na socijalnu zaštitu, Beograd: Praxis
[31] Anđelković, B., Obradović, M., Radoman, J. (2013): Procena efikasnosti lokalnih mehanizama socijalnog uključivanja Romkinja i Roma, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva
[32] Praxis (2013): Analiza glavnih prepreka i problema u pristupu Roma pravu na adekvatno stanovanje, Beograd: Praxis

romskih naselja sprovedeno je u Beogradu, kojim je pogođeno 2.824 lica. Takođe je utvrđeno da 74% gradova i opština ne raspolaže alternativnim smeštajem, a da je samo Grad Valjevo naveo da ima na raspolaganju devet stambenih jedinica koje se dodeljuju na korišćenje licima koja su stambeno ugrožena. Utvrđeno je i da organi uprave koji sprovode iseljenja nisu svesni postojanja obaveza koje proizlaze iz ratifikovanih međunarodnih ugovora, a ne samo iz Zakona o stanovanju.

Zakonodavni i strateški okvir: *Zakon o stanovanju* u kojem se navodi obezbeđivanje uslova za rešavanje stambenih potreba socijalno ugroženih lica, propisuje postupak za iseljenje iz stana lica koje nema pravni osnov i reguliše zakup stana, *Zakon o socijalnom stanovanju* koji daje prednost ranjivim društvenim grupama uključujući Rome/kinje, *Zakon o planiranju i izgradnji* u kojem su navedeni uslovi pod kojima se može pristupiti uklanjanju dotrajalih i oštećenih objekata, *Strategija za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji* i *Akcioni plan* u delu „uslovi stanovanja“ i *Nacionalna strategija socijalnog stanovanja*. Pripremljen je *Zakon o posebnim upisima prava svojine na objektima izgrađenim bez građevinske dozvole* koji je relevantan i za legalizaciju romskih naselja, jer će obezbediti osnov i sprovođenje dalje zakonske procedure i za domaćinstva koja nisu podnela zahtev za legalizaciju u skladu sa rokom za podnošenje zahteva za legalizaciju iz Zakona o planiranju i izgradnji.

Najznačajniji programi koji se sprovode u ovoj oblasti jesu oni finansirani iz IPA fondova: IPA 2008 – Ministarstvo rada i socijalne politike je potrošilo 6 miliona dinara za premeštanje 53 porodica (240 članova) ispod mosta Gazela u Beogradu. U okviru komponente IPA 2012 – pomoć u tranziciji i izgradnja institucija za 2012. godinu, sektora Podrška društvenom razvoju, za aktivnosti unapređenja stanovanja Roma će biti izdvojen veći deo od 4,8 miliona evra koliko je predviđeno za celu komponentu koja se odnosi na unapređenje položaja Roma. U 2013. godini Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju (SIDA) će finansirati izgradnju infrastrukture u romskom naselju u opštini Knjaževac. U Budžetu Republike Srbije za 2013, u okviru Ministarstva građevinarstva i urbanizma, obezbeđena su sredstva za finasiranje urbanističkih planova, što obuhvata i planove detaljne regulacije za neformalna romska naselja.

Prepreke u oblasti ostvarivanja prava na adekvatno stanovanje[33]: nepostojanje pravne sigurnosti stambenog statusa, nepravilnosti kod prinudnog iseljenja – nepostojanje konsultacija sa stanovnicima neformalnih naselja, nepostojanje planova za sprovođenje iseljenja neformalnih romskih naselja i obaveštavanje stanovnika o svim njegovim aspektima, neprisustvo predstavnika vlasti prilikom iseljenja, povreda prava na imovinu stanovnika naselja, iseljenja se odvijaju u teškim vremenskim uslovima, pred izbore ili za vreme školske godine, kratak vremenski rok za izvršenje rešenja o iseljenju ili rušenju, ulaganje žalbe na rešenje o rušenju objekta ne odlaže izvršenje rešenja, prema posebno ugroženim stanovnicima neformalnih naselja ne preduzimaju se dodatne mere zaštite, neobezbeđivanje adekvatnog alternativnog smeštaja posle iseljenja; neizvesnost u pogledu trajanja prava na stanovanje, uslova pod kojima im ovo pravo može biti uskraćeno i ostalih elemenata prava na adekvatno stanovanje; posebno težak položaj interno raseljenih lica i povratnika po ugovoru o readmisiji; poteškoće u pristupu drugim pravima stanovnika neformalnih naselja; nedostupnost usluga, materijala, objekata i infrastrukture; prepreke u ostvarivanju socijalnog stanovanja; slabo se radi na unapređenju i legalizaciji romskih naselja.

Politička participacija romske zajednice, a pogotovo žena je prilično niska. Ipak ima određenih pomaka. Vlada Republike Srbije podržava tri mehanizma važna za donošenje odluka o politikama i implementaciji Strategije za unapređivanje položaja Roma: 1) Savet za unapređenje položaja Roma i sprovođenja Dekade uključivanja Roma kojim je presedavao potpresednik Vlade RS zadužen za evropske integracije (do ostavke decembra 2011.), koji ima 22 članova i samo 18% žena[34], 2) Grupa za unapređenje položaja Roma i pružanje pomoći migrantima u Sektoru za nacionalne manjine, u okviru Kancelarije za ljudska i manjinska prava (osnovana 2. avgusta 2012.), zadužena za koordiniranje rada resornih ministarstava koja sprovode svoje mere predviđene Strategijom za unapređivanje položaja Roma, koja ima 4 osobe od kojih je jedna žena; i 3) radne grupe unutar 9 ministarstava i Komesarijata za izbeglice i

[33] Praxis (2013): Analiza glavnih prepreka i problema u pristupu Roma pravu na adekvatno stanovanje, Beograd: Praxis
[34] Perić, T. (2012): Ostvarivanje ljudskih prava Romkinja u Republici Srbiji: Analiza primene postojećih institucionalnih mera, Niš: Ženski prostor

migracije. Kancelarija za ljudska i manjinska prava planira uvođenje šest savetnika/ca za inkluziju Roma u ministarstva odgovorna za obrazovanje, zdravlje, stanovanje, kulturu, zapošljavanje i socijalnu politiku.

Nacionalni savet romske nacionalne manjine Srbije je predstavničko telo romske nacionalne manjine na teritoriji Republike Srbije, preko koga pripadnici romske nacionalne manjine vrše svoja prava na manjinsku samoupravu u oblastima: kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma, iniciraju unapređenje sopstvenog položaja, štite svoja ustavom i zakonima zagarantovana prava. Savet ima 4 odbora: 1) Odbor za obrazovanje, 2) Odbor za službenu upotrebu jezika, 3) Odbor za informisanje i 4) Odbor za kulturu. Ima i 8 regionalnih kancelarija – u Beogradu, Boru, Bujanovcu, Valjevu, Kruševcu, Leskovcu, Požarevcu i Prokuplju. Nacionalni savet romske nacionalne manjine je član Saveta nacionalnih manjina kojim predsedava premijer Vlade Republike Srbije. U junu 2010.godine, 35 članova/ica Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine bili su direktno izabrani sa 30.811 glasova, na osnovu 56.076 glasačkih listova i izlasnosti od 55%. U Savetu je ukupno 35 članova od kojih je 13 žena (37%)[35]. Savet je u 2010. godini imao državni budžet od oko 113.200 evra. Budući da je mandat Saveta četiri godine, očekuju se izbori 2014.

Osnovan je i Nacionalni ekonomski romski komitet (NERC) i dva Regionalna ekonomska romska komiteta (u Prokuplju i Pirotu) za brže i efikasnije rešavanje ekonomskih problema Roma, kao i Nacionalni fond za ekonomski razvoj Roma. Na nivou Autonomne pokrajine Vojvodina formirana je Kancelarija za inkluziju Roma AP Vojvodina. Na nivou jedinica lokalnih samouprava angažovano je 50 koordinatora/ki za romska pitanja, od kojih su 32% žene[36]. Na osnovu *Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*, u predškolskim ustanovama i osnovnim školama u Srbiji je trenutno zaposleno 178 romskih pedagoških asistenata/kinja koji su angažovani kao deo redovnog osoblja i plaćeni iz budžeta RS. U lokalnim domovima zdravlja u Srbiji, angažovano je 75 zdravstvenih medijatorki, žena iz romske zajednice.

[35] Ibid.
[36] Stephan Muller, National Policies towards Romani Women in the Western Balkans: Country Profile

U Republici Srbiji registrovana je 31 romska politička partija[37], a dve od njih – Romska partija i Unija Roma Srbije, su imale svoje predstavnike u republičkom parlamentu 2007.godine. U 2012, na lokalnim izborima u Novom Sadu Romska demokratska stranka je osvojila 6,7% glasova i pravo na šest odbornika u Skupštini grada. Međutim, na listi odbornika ove stranke nema pripadnika romske nacionalnosti, iako navode da će se zalagati za unapređenje položaja Roma/kinja.

Zakonodavni i strateški okvir: *Zakon o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika u Narodnu Skupštinu Republike Srbije* (2006) koji je omogućio smanjenje izbornog cenzusa sa 5% na prirodni prag i dao podsticaj manjinskim strankama, *Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina* omogućio je osnivanje Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine, *Zakon o lokalnim izborima* omogućio je političkim strankama nacionalnih manjina da učestvuju u raspodeli mandata i kada dobiju manje od 5% glasova, *Zakon o lokalnoj samoupravi* predviđa osnivanje saveta za međunacionalne odnose u nacionalno mešovitim sredinama, u *Strategiji za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji*, kao i u *Akcionom planu* nalazi se deo „Političko učešće i predstavljanje".

U *Strategiji za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji* navode se tri ključna problema u ovoj oblasti: neaktivnost političkih partija u periodu između izbora, teškoće u finansiranju partija i nizak nivo izlaznosti romske zajednice na izbore.

Rasizam i diskriminacija. Prema izveštaju Beogradskog centra za ljudska prava[38] Romi su i u 2012. godini bili najviše diskriminisana grupa u Republici Srbiji. Etnički motivisani napadi desili su se u beogradskom prigradskom naselju Resnik (april 2012) i u Jabučkom ritu (maju 2012) zbog odluke gradskih vlasti da se u ta prigradska naselja presele Romi iz naselja pored Belvila. Takođe je pitanje Roma u javnosti najviše negativno tretirano u kontekstu njihovog ugrožavanja bezviznog režima kao neosnovanih tražioca

[37] *Strategija za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji*, 2010

[38] Petrović, V., Joksimović, V. (urednici) (2013). Ljudska prava u Srbiji 2012, Pravo, praksa i međunarodni standardi ljudskih prava, Beograd: Beogradski centar za ljudska prava

azila. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti[39] je u svom izveštaju za 2012.godinu napisala da je "i dalje posebno zabrinjavajući položaj pripadnika romske nacionalne manjine koji su izloženi diskriminaciji u svim oblastima društvenog života". U 2012. godini od ukupno 602 pritužbi, 68 (11%) se odnosilo na diskriminaciju na osnovu nacionalne pripadnosti ili etničkog porekla i to najviše na osnovu pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini – 31 ili 46%, od kojih se 10 odnosilo na sferu radnih odnosa i zapošljavanja, 9 u sferi obrazovanja i stručnog osposobljavanja i 8 u sferi javnog informisanja i medija.

Zakonodavni i strateški okvir u ovoj oblasti jeste: *Ustav Republike Srbije* kojim je zabranjen svaki vid diskriminacije, *Zakon o zabrani diskriminacije* (2009), *Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina* (2002), *Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom* (2006) i *Zakon o ravnopravnosti polova* (2009), *Zakon o radu* (2005), *Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom* (2009), *Zakon o zdravstvenoj zaštiti* (2005), *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* (2009), *Zakon o crkvama i verskim zajednicama* (2006), *Krivični zakonik Republike Srbije*, koji propisuje više krivičnih dela u vezi sa zabranom diskriminacije, *Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika* (2012) kojim je mržnja uvedena kao posebno otežavajuću okolnost za sva krivična dela počinjena iz mržnje, *Zakon o dopunama Zakona o vanparničnom postupku* (2012) kojim je uređen postupak za utvrđivanje vremena i mesta rođenja, u *Strategiji za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji*, kao i u *Akcionom planu* nalazi se deo „Antidiskriminacija". Za zabranu diskriminacije u medijima značajni su *Zakon o javnom informisanju* i *Zakon o radio difuziji*. Usvojena je i *Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period od 2013. do 2018. godine*, 27. juna 2013. godine.

Od svih navedenih izazova sa kojima se suočava romska zajednica, u *Akcionom planu za sprovođenje Strategije za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji za period do 01.01.2015.* navedene su sledeće oblasti u kojima je potrebno **unaprediti položaj Romkinja**: osnaživanje ženskih romskih udruženja i Ženske romske mreže, učešće Romkinja u javnom i političkom životu,

[39] Redovan godišnji izveštaj poverenika za zaštitu ravnopravnosti za 2012. Godinu, Beograd, mart. 2013.

ekonomski položaj, sprečavanje prisilnih i nezakonitih brakova, zaštita od trgovine ljudskim bićima, menjanje predrasuda i stereotipa o Romkinjama u javnosti, prevencija i suzbijanje nasilja nad ženama u porodičnim i partnerskim odnosima, unapređivanje obrazovanja, unapređivanje zdravstvenog statusa i praćenje implementacije ovog dela akcionog plana. Udruženje Osvit je odlučilo da radi na suzbijanju nasilja nad ženama u porodičnim i partnerskim odnosima, imajući u vidu i sve ostale navedene izazove sa kojima su žene žrtve nasilja dodatno opterećene u svim oblastima društvenog života.

3. Međunarodni okvir za unapređenje položaja Roma/kinja i žena

Zakonodavni okvir Republike Srbije je prilično usklađen sa međunarodnopravnim okvirom u pogledu socijalnog uključivanja žena i posebno ranjivih grupa žena – sa dokumentima Ujedinjenih nacija, Saveta Evrope i Evropske unije. Ključni dokumenti koji se konsultuju i u radu udruženja Osvit su:

- Na nivou Ujedinjenih nacija: *Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena* (CEDAW), *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Rezoluciji Saveta bezbednosti 1325, Pekinška deklaracija i Paltforma delovanja*;
- Na nivou Evropske unije/ dokumenta Saveta Evrope: *Konvencija o suzbijanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Revidirana Evropska socijalna povelja, Okvirna konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina, Strategija o ravnopravnosti žena i muškaraca 2010–2015, Evropska povelja o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, Okvir Evropske unije za nacionalne strategije integracije Roma, Smernice Evropske komisije za izradu nacionalnih strategija za integraciju Roma ili integrisanog seta mera*. Razna tela Saveta Evrope usvojila su i niz preporuka vezanih za probleme sa kojima se suočavaju Romi.

Republika Srbija je članica Dekade za inkluziju Roma 2005-2015, kojom je predsedavala od 1. jula 2008. do 30. juna 2009. godine. U tom periodu (9. aprila 2009. godine) je Vlada Republike Srbije donela i Strategiju za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji. Republika Srbija periodično izveštava o sprovođenju Strategije za unapređenje položaja Roma prema preporukama iz Univerzalnog periodičnog pregleda Saveta za ljudska prava Ujedinjenih nacija (2008. i 2013), po Okvirnoj konvenciji o zaštiti prava nacionalnih manjina i Evropskoj povelji o regionalnim i manjinskim jezicima. Takođe je važno izveštavanje Vlade UN Komitetu za ukidanje diskriminacije žena, kada i ženske organizacije civilnog društva i posebno ženske romske organizacije pišu izveštaj iz senke o unapređenju položaja žena odnosno Romkinja u Srbiji.

4. Politički i socio-ekonomski kontekst u Nišu

Niš je grad drugi po veličini u Srbiji i središte Nišavskog okruga (koji je takođe drugi po veličini okrug u Republici Srbiji). Prema popisu iz 2011. godine u Nišu živi 257.867 stanovnika, sa gustinom naseljenosti od 428 stanovnika/km2. U odnosu na popis iz 2002. godine broj stanovnika se povećao za 7.349. To je i razumljivo, budući da se grad Niš prema stepenu razvijenosti nalazi u prvoj grupi lokalnih samouprava što znači da je iznad proseka razvijenosti opština u Republici Srbiji, dok ostale opštine Nišavskog okruga spadaju u IV grupu (izuzev Sokobanje koji spada u II grupu i Aleksinca – III grupa). Prema podacima Agencije za strana ulaganja i promociju izvoza Republike Srbije (SIEPA)[40], u Nišu ima 173.151 (podaci iz 2002) radno sposobnog stanovništva, zaposlenih 63.524 (2012) i nezaposlenih 36.947 (2013). Stopa nezaposlenosti iznosi 36,40%. Mesečno neto plata, u 2012.godini, je iznosila 317 evra. Nekada se privreda Niša zasnivala na mašinskoj, elektronskoj i duvanskoj industriji, koje su gotovo propale, izuzev duvanske industrije, što je dovelo do povećanja broja nezaposlenih. Ipak najveći broj preduzetnika[41] u Nišavskom okrugu nalazi se u Nišu – 7.206 i 3.166 preduzeća (u Nišavskom okrugu ima 9.953 preduzetnika i 3.767 preduzeća). Prerađivačka industrija tradicionalno ima dominantno učešće u stvaranju narodnog dohotka u Nišu. Najuspešnije lokalne kompanije posluju u oblastima duvanske industrije,

[40] http://serbia-locations.rs/municipalities-srb/municipality.php?ID=105
[41] Plan ruralnog razvoja Nišavksog okruga 2012-2021, 2012

trgovine, izgradnje puteva i građevinarstva. U Nišu poljoprivreda ne učestvuje značajno u stvaranju narodnog dohotka. Najveći broj preduzeća u Nišavskom okrugu čine mala preduzeća – 3.314, dok je svega 116 srednjih i 29 velikih preduzeća. Broj korisnika socijalne zaštite se povećava u Nišavskom okrugu (kao i u Republici Srbiji) i to najviše korisnika ima u gradu Nišu.

U Nišu je u 2012. došlo do promene vlasti – umesto Demokratske stranke (DS), na vlast je došla Srpska napredna stranka (SNS). Na gradskim lokalnim izborima SNS je osvojila 17 mandata, DS 15, Ujedinjeni regioni Srbije (URS) 11, koalicija Socijalističke partije Srbije, Partije ujedinjenih penzionera Srbije i Jedinstvene Srbije (SPS-PUPS-JS) 10, a Demokratska stranka Srbije (DSS) i Liberalno demokratska strank (LDP) po četiri mandata. Funkcioner SNS dr Zoran Perišić novi je gradonačelnik Niša. Na konstitutivnoj sednici Skupštine grada izabrano je i Gradsko veće. Za predsednika gradskog parlamenta izabran je dr Mile Ilić iz SPS-a, koji je tu dužnost obavljao i u prethodnom mandatu. Za zamenika predsednika skupštine grada izbran je Nenad Stanković iz URS-a, a za sekretara Skupštine grada Ivan Nikolić iz SPS-a. U strukturi gradske vlasti postoje i 9 uprava (za naš rad su važne Uprava za dečju, socijalnu i primarnu zdravstvenu zaštitu i Uprava za obrazovanje, kulturu, omladinu i sport), 5 komisija (za naš rad su važne Komisija za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti i Komisija za socijalna pitanja) i 7 saveta (za nas važni: Savet za mlade, Savet za ljudska i manjinska prava i Savet za kulturno stvaralaštvo) i Zaštitnica građana.

Opisana socio-ekonomska i politička situacija u Nišu ukazuje da ovaj grad istovremeno poseduje i potencijale i izazove. Velika stopa nezaposlenosti i veliki broj primalaca socijalne pomoći ukazuju da postoji potreba za podrškom naranjivijeg dela stanovništva. Istovremeno, postojanje najvećeg broja preduzeća u odnosu na ostale delove Nišavskog regiona otvara mogućnost razvijanja saradnje sa poslovnim sektorom.

5. Status Roma i Romkinja u Nišu

Najveći broj Roma/kinja, po popisu iz 2011. godine, živi u južnoj i istočnoj Srbiji (57.239 ili 38,7% od ukupnog romskog stanovništva), a u gradu Nišu živi 6.996 Roma/kinja. Međutim, stručnjaci koji se bave romskim pitanjima procenjuju da u Nišu živi 15.000 do 20.000 Roma. Prema statističkim podacima na teritoriji opština Palilula i Crveni krst je skoncetrisan najveći broj pripadnika/ca romske nacionalnosti. Na teritoriji opštine Palilula nalaze se dva romska naselja – Crvena zvezda i Stočni trg. Na istoj teritoriji se nalaze tri škole: O.Š. „Sreten Mika Mladenović“ sa oko 30% učenika romske nacionalnosti, O.Š. „Kralj Petar“ koji ima oko 35% učenika romske nacionalnosti i O.Š. „Radoje Domanović“ sa oko 30% učenika romske nacionalnosti. Na teritoriji opštine Palilula se nalazi i JKP Medijana i to je trenutno jedina mogućnost gde Romi/kinje mogu da se zaposle. Na teritoriji Opštine Crveni Krst je najveća romska mahala „Beograd mahala“, za koju se procenjuje da živi 6.000 pripadnika/ca romske zajednice. Tu se nalaze i osnovne škole „Vuk Karadžić“ sa 98% učenika romske nacionalnosti i „Ivo Andrić“ sa 10% učenika romske nacionalnosti. Opština Crveni Krst, zbog velikog broja pripadnika/ca romske zajednice (20% ukupnog broja građana), je preko Saveta građana i romskog koordinatora organizovala sakupljanje podataka o Romima/kinjama i njihovim najvećim problemima. Na osnovu prikupljenih podataka opština je razvila projekte, među kojima su realizovani zdravstveni projekti (sprečavanja pojave hepatitisa A) i projekti zapošljavanja. Što se tiče srednjih škola sa većim procentom romskih učenika/ca (oko 30%) na teritoriju grada Niša, to su Medicinska škola „Dr Milenko Hadžić“, Škola mode i lepote i „12.Februar“. Zahvaljujući afirmativnim merama za upis romskih srednjoškolaca, u Nišu je upisano 901 Roma i Romkinja u srednje škole četvrtog stepena, u periodu od školske godine 2003/2004 do školske godine 2012/2013. Što se tiče studenata, na 22 studijske grupe 13 fakulteta Univerziteta u Nišu, u istom periodu, upisano je 332 romskih studenata i studentkinja.

Položaj Roma i Romkinja u Nišu je sličan njihovom položaju u čitavoj Srbiji. Karakteriše ga nizak stepen obrazovanja, visoka stopa nezaposlenosti, život u teškim stambenim uslovima, što povlači za sobom siromaštvo i marginalizaciju. U Nišu su takođe zabeleženi slučajevi diskriminacije pripadnika/ca romske zajednice. Poverenica za zaštitu ravnopravnosti u svojoj preporuci detaljno opisuje položaj raseljenih porodica iz neformalnog naselja Belvil iz Beograda u Nišu, navodeći da je 14 pripadnika romske nacionalne manjine smešteno u napuštenom magacinskom prostoru, da prostor nema dovoljan broj kreveta, struju, niti uslova za održavanje lične higijene, i nalaže Gradu Nišu da bez odlaganja, preduzme sve potrebne mere da im se obezbedi stanovanje koje zadovoljava međunarodne standarde stanovanja u alternativnom smeštaju građana koji se raseljavaju iz neformalnih naselja.

Posebno je težak položaj Romkinja. Uz sve navedene poteškoće, Osvit beleži i značajan stepen prisustva nasilja u porodici i partnerskim odnosima, kao i problem ranih brakova. Istraživanje, koje je sprovedeneo 2006. godine u Nišu, na uzorku od 500 žena, pokazalo je da 40% žena doživljava fizičko nasilje svaki dan, a 60% jednom nedeljno. Takođe, 90% žena ne može da prepozna različite oblike nasilja – ekonomsko, fizičko, psihološko, seksualno. One misle da seksualno nasilje može da se doživi samo izvan bračne zajednice sa nepoznatom osobom. SOS usluge Osvita je koristilo 1.212 Romkinja. One uglavnom nisu formalno zaposlene, iako su radno angažovane kao kućne pomoćnice, sakupljačice sekundarnih sirovina ili se bave sivom ekonomijom. Većina njih opravdava nasilje supružnika nezaposlenošću, alkoholizmom, kockom, preljubom ili narkomanijom. Zabeleženi su i slučajevi diskriminacije prema Romkinjama koje su doživele porodično nasilje od strane službenika/ca organi i službi nadležnih za njihovu zaštitu, što ukazuje na potrebu za njihovu senzibilizaciju za rad sa žrtvama nasilja iz manjinskih grupa.

Što se tiče institucionalnih mehanizama za unapređenje položaja žena i Roma/kinja, u Nišu postoje jedna gradska i četiri opštinske komisije za rodnu ravnopravnost, 5 romskih pedagoških asistenata (3 žene i 2 muškarca) i 3 zdravstvenih romskih medijatorki. Ima sistematizovano radno mesto i za koordinatora za romska pitanja, ali niko nije zaposlen. Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja

Roma/kinja još uvek nije usvojen, ali postoji dobra saradnja Osvita sa opštinama Crveni Krst i Palilula i u planu je izrada Lokalnog akcionog plana za žene koji će uključivati položaj Romkinja za opštinu Crveni Krst.

Rezultati istraživanja Centra za prava manjina iz Beograda u Projekatu "Romi u Evropskim gradovima", pokazuju da Niš nema evidenciju zaposlenih u lokalnoj upravi i institucijama po nacionalnoj pripadnosti,dok se u GO Niška Banja navodi jedan zaposlen u lokalnoj upravi kao pripadnik romske nacionalnosti.

Osvit viđen očima drugih

Korisnice

Korisnice su prisutne u Udruženju od 2005/2006.godine i koristile su, kao i njihova rodbina i komšije, brojne usluge Osvita: programe prekvalifikovanja i zapošljavanja – za gerontodomaćice, frizerski kurs, manikir, kurs za knjigovodstvene usluge i kompjutere; pomoć u upisivanju dece u školu (uključujući afirmativne mere u obrazovanju), pomoć u ostvarivanju usluga socijalne zaštite (jednokratna pomoć, hraniteljstvo), pomoć u dobijanju dokumenata (državljanstva, krštenice, lična karte, pasoša) i pomoć u ostvarivanju zdravstvenih usluga (ginekološki pregledi, mamografija, manji operativni zahvati). Sve su učestvovale u radionicama o ljudskim pravima i prisustvovale kulturnim događajima organizovanim za Svetski dan Roma. Sve navedene aktivnosti Osvita smatraju važnim. Takođe iako niti jedna prisutna korisnica nije koristila usluge SOS telefona, ukazale su koliko su te usluge važne za patrijahalnu sredinu kao što su to romska naselja u kojima se žene stide da govore o nasilju, a još teže ga prijavljuju. Naglašavaju kvalitet aktivnosti, efikasnost u realizaciji, prisustvo velikog broja žena na aktivnostima (15 do 20), kontinuirano novi broj žena koji prolaze kroz aktivnosti, dobijanje dobrih i priznatih (sertifikovanih) kvalifikacija (daju primer Romkinje koja je uspela da se zaposli u Švedskoj zahvaljujući diplomi o završetku frizerskog kursa), postignute rezultate (npr.upisana deca u škole koje su hteli, osnažene žene da se bore za svoja prava, zaposlene žene, sanirani zdravstveni problemi, dobijena dokumenta). Ukazale su i na dobru povezanost Osvita sa svim ključnim akterima u zajednici koja im omogućuje uspešnu realizaciju navedenih aktivnosti. Smatraju da Osvit treba da

nastavi sa svim navedenim aktivnostima. Na prvo mesto stavljaju aktivnosti zapošljavanja, ali ističu važnost i radionica o ljudskim pravima koje su ih osnažile da se bore za svoja prava. Uz postojeće usluge navele su i potrebu za stomatološkim uslugama, izgradnjom infrastrukture u romskim naseljima i uklanjanju deponija.

Izjave korisnica:

„Ja sam 2008. imala kurs na tri meseca za frizera. Mi smo išle kod Srećka Dokića... Dobili smo sertifikat priznat i u inostranstvu....Ja znam osobe koje su sa tim diplomama, sertifikatima otišli gore [u inostranstvo] i počeli da rade... U Švedsku su otišli i sertifikat je priznat njegov i ona sada trenutno radi gore."

„Stvarno je dobro, pogotovo u tim radionicama 2005-2006. kako je krenula, dosta su žene, većinom žene doznale svoja prava koje nisu znale. Mi kažemo naša prava, ali to je naše pravo i tako je. Jer stvarno već dugo organizacija Osvit radi, i većinom sve žene su dosta svoja prava stekle, tačno znaju šta treba, kad, i nasilje, bez obzira u porodicama ili bilo gde, oni kad odu kod Ane tačno znaju svoja prava, gde treba da se obrate, kako, šta da urade. Ona je stvarno, kako se kaže, desna ruka ženama."

[Nasilje u porodici] „Godinama žene nisu, sramota ih je bilo da pričaju o tome i onda kada smo mi počeli da dolazimo, počele su žene da se opuštaju i svaka da priča svoj problem i onda tako postepeno, postepeno, ona ih je sa svojim, vidite i sami kako je ona spontana, i ona sa svakim ume nekako da otvori dušu svakoj osobi. I onda su žene počele polako da se otvaraju, probleme da pričaju, da iskazuju, neke su imale, neke nisu imale, ali tako je to počelo, ja što znam sigurno deset godina...Mentalitet kod Roma, žene pa se ustručavaju, pa ih je strah, pa ih je sramota,... i onda su počela i da zovu telefonom i da dolaze...Ona kontaktira sa sigurnom kućom...I one ih prime sa decom."

„Pravo da vam kažem mnogo nam znači i što smo kod ginekologa išle. Npr. ti pozoveš, to je termin za mesec, dva, tri. E onda mi odemo kod Ane i onda ona napravi, danas jedna grupa, druga, mi odemo, sve preko reda, nigde ne čekamo, i ona nam samo digne rezultate, odemo kod nje i ona nam podeli. Bilo je par žena, našlo se nešto...i onda Ana sa njima, vodi, tačno zna kod kog doktora,

gde, šta, uvek pronađe ovo ono, biopsija, jedno, drugo...Stvarno je to mnogo za žene. Npr. moja majka, ona je posle 16, 17 godina...Ja sam je jedva odvukla kod ginekologa. Ona kaže sine ja sam stara, šta ću ja kod ginekologa...Mi smo je jedva odvukli u Dom zdravlja."

[Za Dan Roma] Ja sam baš išla u lokalu da vidim. Ono je stvarno, nošnje i oni naši romski običaji...Pa npr. kada snaja se uda ima te, šalvare ih zovu...Pa onda ima bela haljina...Mnogi romski običaji, ona je sve to izložila. Stvarno je lepo bilo...Slike koji su Romi, su bile..."

„Znate da dolaze, sada izvinite što tako kažem, i srpska deca koja se recimo druže. Ima puno drugari i drugarica, nekoga to interesuje, pa voli da razvija onaj pogled i sve...jel' mi jeste da smo manjina, ali nije loše da se zna..."

„Bilo je dosta naših Roma, ali izvinite sad, bilo je dosta i Srba, i to nebitno žensko, muško, baš su bili dosta."

[Prisustvo diskriminacije] Ima promena. Pogotovo gde se pojavljuje Ana, organizacija, Alija i još neki, tu nema diskriminacije...Cigani, ovo ono...Za ove ne mogu da kažu Cigani. Pogotovo ovi ljudi sa fakultetima, cela porodica ima, i sinovi i snaje, sve fakultetski obrazovani. Ne mogu da im kažu Cigani.

Organizacije civilnog društva

Analizirani su odgovori 4 predstavnica partnerskih organizacija i dva predstavnika/ca medija. Oni vide misiju Osvita u **unapređivanju položaja Romkinja i to u oblastima suzbijanja i sprečavanja nasilja prema ženama u porodično/partnerskom odnosu, zdravstvenog statusa, obrazovanja, zapošljavanja, socijalnog položaja, romske kulture**. Jedna osoba je dodala i unapređenje položaja romske dece i rad na većoj vidljivosti Romkinja u društvu i stvaranje bolje slike u medijima. Sve predstavnice OCD-a su navele SOS telefon, kao najprepoznatljivu aktivnost Osvita, ali i promociju kulture romske nacionalne manjine (pogotovo pokretanje otvaranja Romskog kulturnog centra), zagovaračke aktivnosti na lokalnom i nacionalnom nivou, učestvovanje u pisanju izveštaja u senci za UN Komitet za ukidanje diskriminacije žena, obrazovanje i ekonomsko osnaživanje Romkinja.

Izjave predstavnica OCD-a:

„UR Osvit spada među najaktivnije organizacije članice Mreže Žene protiv nasilja. Aktivne su učesnice u skoro svim zajedničkim aktivnostima Mreže. Razvijen osećaj poverenja, pouzdane saradnje, merljivih efekata."

„Osvit je pouzdan partner i na njih uvek možemo računati – bilo da je njihovo učešće u našim aktivnostima direktno ili indirektno. Njihova znanja iz oblasti upravljanja projektima nama je od neprocenjivog značaja."

„Zato što je rad organizacije Osvit javan, transparentan, rezultati su vidljivi, a članice organizacije su uvek spremne da sarađuju."

Saradnju sa Osvitom su sve anketirane osobe **procenile najvišom ocenom**. Visoko procenjuju pouzdanost i poverenje koje su razvile sa Osvitom, otvorenost i spremnost za saradnju, profesionalnost, poštovanje rokova, znanje u oblastima kojima se bave, relevatnost tema, ostvarene rezultate, motivaciju i posvećenost ciljnoj grupi (spremnost na rad bez finansijske nadoknade), saradnju sa akterima na lokalu, transparentnost u radu, inicijativnost. Sugestije za unapređenje rada Osvita odnose se na unapređenje **kapaciteta udruženja** (engleski jezik, pisanje projekata, zagovaranje), **povećanje prisutnosti u medijima**, **unapređenje saradnje** sa lokalnim i republičkim institucijama i neromskim NVO. Sve predlažu nastavak zajedničkih aktivnosti – medijskih aktivnosti (reportaže i prilozi na terenu), „rad na osnaživanju i inkluziji romskih devojčica putem edukativnih, psiholoških i kreativnih radionica i stvaranja konkretnih prilika za inkluziju" i sl. U programsku smislu predlaže se nastavak postojećih aktivnosti u oblasti nasilja nad ženama, obrazovanja, zapošljavanja i kulture, ali se predlažu i nove ciljne grupe – devojčice koje rade na ulici i žene žrtve trgovine ljudima i prinudnog rada.

Institucije

Predstavnice institucija posmatraju misiju Osvita takođe široko, kao **unapređivanje prava i položaja Romkinja, a kao ciljnu grupu spominju i decu i Romkinje sa sela**. Predstavnice institucija su mnogo detaljnije u navođenju aktivnosti i oblasti rada Osvita i teže

izdvajaju jednu aktivnost kao najprepoznatljiviju. Navode sledeće oblasti: SOS telefon i pomoć ženama koje su doživele nasilje u porodici, ekonomsko osnaživanje, obrazovanje, unapređenje zdravlja, očuvanje i promovisanje romske kulture, promovisanje ženskih ljudskih prava i nediskriminacije, pomoć i nega ostarelih lica (gerontodomaćice), zagovaračke aktivnosti (učešće u izradi lokalnog akcionog plana, učešće u pisanju Nacionalne strategije za suzbijanje i sprečavanje nasilja nad ženama). Ipak ukoliko izdvajaju jednu aktivnost/ projekat to je takođe SOS telefon na romskom jeziku.

Saradnju sa Osvitom **procenjuju najvišim ocenama**. Visoko vrednuju značaj i aktuelnost problema sa kojima se Osvit bavi odnosno društveno koristan rad, rezultati koji se postižu, posvećenost cilju i potrebama ciljne grupe, dostupnost i zainteresovanost za saradnju, kvalitet rada, efikasnost i sistematičnost, prisustvo u medijima i prepoznatljivost u zajednici, regrutovanje mladih liderki i umreženost. Manje se ocene daju za postizanje uticaja na donosioce odluka i javne politike i na transparentnost udruženja.

Izjava predstavnice institucije: „Smatram da su teme kojima se Osvit bavi od izuzetnog značaja. U udruženju vlada timski duh i solidarnost, a aktivistkinje su jako posvećene svom radu.“

Sugestije za unapređenje rada Osvita se mogu podeliti na razvoj ljudskih resursa, unapređenje komunikacije i razvoj programa. U razvoju **ljudskih resursa** predlaže se dalja edukacija aktivistkinja, širenje kapaciteta i obezbeđivanje kontinuiteta delovanja. U **unapređenju komunikacije** navodi se: „dvomesečni ili kvartalni e-informator (i široka mejling lista) posvećen pitanjima položaja Romkinja, zatim rezultatima preduzetih aktivnosti, pitanjima od značaja za ciljnu grupu, itd.“, veća transparentnost i bolja medijska pokrivenost. Spomenuto je i finansijsko osnaživanje organizacije ali ne u takvom opsegu u kojem je to isticano u donatorskoj zajednici. Sugestije za **program** su sledeće: suzbijanje i sprečavanje nasilja nad Romkinjama, prenošenje znanja i iskustva rada na SOS telefonu sa Romkinjama drugim organizacijama (npr. Udruženje „Rom“ u Ćićevcu), podizanje nivoa svesti o preventivnim aktivnostima u domovima zdravlja, obrazovanje Romkinja, promovisanje romske kulture, promovisanje mladih romskih liderki,

promovisanje istaknutih Romkinja i Roma, njihovih dostignuća u umetnosti, nauci i sl.; organizovanje raznih javnih događaja koji bi približili Romkinje neromskim ženama i vodili ka zajedničkom unapređivanju svojih ljudska prava. Gotovo sve predstavnice institucija predlažu češće kontakte, razmenu informacija i saradnju u zajedničkimoblastima.

Donatori

Najveći broj donatora/ki misiju Osvita vidi široko – **u unapređenju položaja/ ljudskih prava Romkinja/ njihovo osnaživanje za aktivno učešće u zajednici**. Pojedini donatori/ke su bili specifičniji pa su naveli i: borbu protiv nasilja nad Romkinjama/ SOS telefon na romskom jeziku, edukaciju, društvenu afirmaciju, afirmacija kulturnog doprinosa romske zajednice, ekonomsko osnaživanje, povećanje aktivnog učešća Romkinja u javnom i političkom životu, „zagovaranje prepoznavanja potreba Romkinja u strateškim dokumentima na lokalnom i nacionalnom nivou.“ Ipak svi donatori/ke su saglasni u jednom: **aktivnost po kojoj je Osvit najprepoznatljiv jeste SOS telefon na romskom jeziku**. Uz ovu uslugu spomenuto je i ekonomsko osnaživanje žena, zastupanje za politike koje su važne za romsku populaciju, učešće u pripremi izveštaja u senci za Komitet za ukidanje diskriminacije žena (CEDAW), rad na lokalnim akcionim planovima.

Velika većina donatora **procenjuje saradnju sa Osvitom vrlo visoko**. Donatori visoko vrednuju posvećenost, povezanost sa zajednicom i poznavanje potreba zajednice, vidljivost i kredibilitet u zajednici, mogućnost saradnje sa institucijama, uključivanje korisnika/ca i volontera/ki, stručnost, promovisanje aktivnog učešća Romkinja u životu zajednice kroz lični primer aktivistkinja. Projekti su uvek realizovani prema planu, rezultati su postignuti i merljivi, rokovi su ispoštovani, budžet adekvatno potrošen, komunikacija tokom realizacije projekata je dobra.

Izjave donatorki:

„Finansijski su transparentne, odgovorne, a utisak je da su u svojoj zajednici stekle kredibilitet i vidljivost, što se pokazalo kroz široku podršku u realizaciji podržanih projekata, od medija, lokalnih institucija, do privatnog sektora."

„Razlozi za ovakvu ocenu (odličan) su mnogobrojni – najpre, projekat je sproveden veoma uspešno, komunikacija sa predstavnicima organizacije je bila uvek vrlo laka, svaki rok je ispoštovan. Poseban utisak koji je doprineo ovako dobroj evaluaciji udruženja je lično i iskreno zalaganje u svakom segmentu rada svih uposlenih – uprošćeno rečeno, utisak koji se ponese nakon razgovora sa svim licima koji su radili na projektu je stoprocentno zalaganje u postizanju rezultata."

Sugestije za unapređenje rada Osvita kreću se u **tri oblasti**: finansijsko funkcionisanje, ljudski resursi i komunikacija. Najveći broj sugestija odnosi se na **finansijsko funkcionisanje** usled trenda odlaska donatora, te se predlaže sledeće: izrada dva finansijska plana – za minimalno funkcionisanje bez podrške donatora i za optimalno funkcionisanje uz podršku donatora, izrada plana održivosti, ostvarivanje partnerstva sa poslovnim sektorom, umrežavanje i sprovođenje zajedničkih aktivnosti sa sličnim organizacijama (podržava se učešće u Ženskoj romskoj mreži). U oblasti **razvoja ljudskih resursa** predlaže se: rad na jednakom razvoju i vidljivosti svih članica udruženja (jednako učešće na različitim skupovima) i u jednakom učešću u upravljanju organizacijom i projektima; fokusiranje u radu kroz utvrđivanje jasno definisanih ciljeva od kojih se ne odstupa; i povećanje šireg političkog znanja (ne *policy*) da bi situirale svoje kulturne i javne delatnosti i imale dublju orijentaciju. U oblasti **unapređenja komunikacije** predlaže se: uvođenje prakse *Newsletter* koji bi se delio sa partnerima, saradnicima, medijima jednom u tri meseca u cilju boljeg informisanja zainteresovane javnosti o postignućima organizacije; periodično obaveštavanje javnosti o položaju Romkinja kroz priče, lične narative žena i kroz brojke koje proizilaze iz rada organizacije; i unapređenje e-mail komunikacije (zbog „konstantnih tehničkih problema sa email adresom"). Što se tiče **razvoja programa**, najveći broj donatora/ki je naveo da članice Osvita najbolje poznaju svoju korisničku grupu i da treba da nastave sa dosadašnjim aktivnostima. Manji broj je dao i konkretne sugestije: „nasilje prema Romkinjama (razvijanje mrežnog rada, *policy* rad na lokalnom i uključenost na nacionalonom nivou, a pre svega *grass roots* rad)"; „saradnja sa

studentkinjama, učenicama srednjih i viših škola – artikulisanje i prenošenje svog znanja, uvida i iskustva“; „podrška Romkinjama u uključivanju u politički i javni život, posebno u rad Nacionalnog saveta Roma, gde su Romkinje slabo zastupljene“; stanovanje i zapošljavanje kao teme koje će biti prioritet za romsku populaciju u narednom periodu.

Strateški pravci i ciljevi

1. Strateški pravac: Osnaživanje Romkinja za izlazak iz kruga nasilja

Ovaj cilj je proistekao iz opisa konteksta u kojem je sa jedne strane identifikovano nasilje u porodici i partnerskim odnosima kao ozbiljan i često prisutan problem u romskoj zajednici, a sa druge strane je utvrđeno da se Romkinje retko obraćaju institucijama za pomoć zbog verovanja da će njihova podrška izostati. Zato smo odlučile da podržimo Romkinje koje su doživele nasilje kroz SOS telefon na romskom jeziku i da posredujemo u njihovom obraćanju institucijama. SOS telefon je takođe aktivnost za koju mi imamo najveću ekspertizu i po kojoj smo najviše prepoznate u našem okruženju, a i šire. Takođe su istraživanja pokazala da su žene koje su doživele nasilje višestruko ugrožene u svim oblastima društvenog života, te smo odlučile da ih osnažimo i u tri ključne oblasti – u ekonomskom, obrazovnom i zdravstvenom statusu. Osnaživanje devojaka i žena u romskim naseljima u ovim oblastima biće i jedan vid preventivnih aktivnosti. Zato smo definisale sledeće **strateške ciljeve**:

1.1. Informisanje žena o njihovim pravima na život bez nasilja i o nadležnostima institucija za njihovu zaštitu

1.2. Ekonomsko osnaživanje žena koje su preživele nasilje

1.3. Podizanje svesti o važnosti obrazovanja kod Romkinja

1.4. Podizanje svesti o važnosti opšteg i reproduktivnog zdravlja kod Romkinja

2. Strateški pravac: Razvijanje nediskriminativnog društva unapređivanjem razumevanja fenomena nasilja nad ženama/ Romkinjama, aktivizma Romkinja i romske kulture

Teško je osnaživati Romkinje da izađu iz kruga nasilja u društvu u kojem je nasilje svakodnevnica i u kojem se na Rome/kinje gleda kao na građane/ke drugog reda. Za izlazak iz porodičnog nasilja potrebna je podrška čitavog društva. Zato želimo da doprinesemo razvoju društva u kojem će postojati nulta tolerancija na nasilje, u kojem će se različitost drugih doživljavati kao bogatstvo a ne izvor konflikta i u kojem će se romska zajednica prepoznavati kao aktivan činilac u razvoju zajednice i društva u celini. Zato želimo da povećamo vidljivost nasilja nad ženama, objasnimo taj fenomen javnosti i zašto je važna podrška čitavog društva, ali i da ukažemo na ženski romski aktivizam i na bogatstvo romskog kulturnog stvaralaštva. Pod ovim strateškim pravcom, definisale smo sledeće **strateške ciljeve**:

2.1. Podizanje vidljivosti problema nasilja nad ženama, sa fokusom na Romkinje

2.2. Podizanje vidljivosti ženskog romskog aktivizma

2.3. Razbijanje predrasuda i stereotipa o Romima/kinjama predstavljanjem romskog kulturnog stvaralaštva

3. Strateški pravac: Praćenje sprovođenja normativnog okvira i uspostavljanje mehanizama za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad Romkinjama/ ženama na lokalnom i nacionalnom nivou

U želji da obezbedimo održivost naših rezultata u osnaživanju Romkinja da izađu iz kruga nasilja i razvijanju nediskriminativnog društva, uticaćemo na sistemske promene na lokalnom i nacionalnom nivou, uz podršku i preporuke međunarodne zajednice. Podsticaćemo kreiranje politika i mehanizama za prevenciju nasilja nad ženama na lokalnom nivou i pratiti sprovođenje postojećeg normativnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama na nacionalnom nivou. Izveštavaćemo o pomacima na međunarodnom nivou i

promovisaćemo njihove preporuke na lokalnom i nacionalnom nivou. Takođe želimo da obezbedimo veću participaciju Romkinja u razvijanju ovih normativnih okvira i fukcionisanju mehanizama, osnažujući ih da učestvuju na mestima odlučivanja.

Strateški ciljevi su:

3.1. Kreiranje politika i mehanizama za prevenciju nasilja nad ženama na lokalnom nivou

3.2. Praćenje sprovođenja normativnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama na nacionalnom nivou

3.3. Lobiranje međunarodne zajednice za podršku u sprovođenju normativnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama

3.4. Priprema Romkinja za učestvovanje na mestima odlučivanja

4. Strateški pravac: Izgradnja kapaciteta udruženja Osvit za realizaciju strateških ciljeva

Kako bi mogle da realizujemo prethodno navedene strateške pravce i ciljeve važne za unapređenje statusa naših korisnica, potrebno je da izgrađujemo i osnažujemo vlastite kapacitete. To se prvenstveno odnosi na ispunjavanje standarda i licenciranje SOS usluga tako da možemo da budemo ravnopravne pružateljke usluga u odnosu na institucije i možemo da računamo na finansijsku podršku lokalne samouprave. U tom smeru važne su i kontinuirane edukacije aktivistkinja i volonterki Udruženja, kako u upravljanju projektnim ciklusom, kompjuterskim veštinama, engleskom jeziku, metodologiji zagovaranja, tako i u temama kojima se Udruženje bavi. Održivost Udruženja želimo da postignemo i kroz unapređivanje saradnje sa institucijama, pogotovo sa fakultetima koji mogu da budu izvor mladih snaga koje će nam pomoći u radu i u isto vreme promovisati naše vrednosti kroz njihov dalji rad. Želimo da još više unapredimo vidljivost tema kojima se bavimo i transparentnost rada našeg udruženja kako bi mogle da postignemo veću sinergiju sa drugim organizacijama i institucijama. Budući da se donatori povlače, cilj nam je i da probamo da obezbedimo sredstva iz različitih izvora.

Strateški ciljevi:

4.1. Unapređivanje SOS usluga

4.2. Jačanje kapaciteta aktivistkinja udruženja Osvit

4.3. Unapređivanje saradnje sa institucijama

4.4. Unapređivanje vidljivosti udruženja Osvit

4.5. Osiguravanje finansijskih resursa iz različitih izvora

Matrica logičkog okvira

ELEMENTI STRATEŠKOG PLANA	**Indikatori**	**Sredstva verifikacije**	**Preduslovi** **Pretpostavke** **Rizici**
Vizija **O**tvorena **S**nažna **V**idljiva **I**nformisana **T**olerantna Romkinja je ravnopravna u društvenoj zajednici.			

Misija **Udruženje Romkinja Osvit radi na sprečavanju i suzbijanju nasilja u romskim porodicama kroz osnaživanje žena za izlazak iz kruga nasilja i uticanjem na javnost i donosioce odluka za stvaranje nediskriminativnog društva.**			
Strateški pravci i ciljevi			
1. Osnaživanje Romkinja za izlazak iz kruga nasilja 1.1. Informisanje žena o njihovim pravima na život bez nasilja i o nadležnostima institucija za njihovu zaštitu 1.2. Ekonomsko osnaživanje žena koje su preživele nasilje 1.3. Podizanje svesti o važnosti obrazovanja kod Romkinja 1.4. Podizanje svesti o važnosti opšteg i reproduktivnog zdravlja kod Romkinja	Broj Romkinja koje su prijavile nasilje	Izveštaji SOS linija, izveštaj Komisije za rodnu ravnopravvnost	Nepoverenje Romkinja u rad institucija i organizacija. Zato smo osnovale SOS liniju na romskom jeziku i imamo aktivnosti u romskim naseljima kako bi nas upoznale i stekle poverenje.
2. Razvijanje nediskriminativnog društva	Broj zaposlenih Roma i Romkinja	Izveštaj o implementaciji aktivnosti u okviru Dekade	Osiromašenje društva dovodi do sve veće

unapređivanjem razumevanja fenomena nasilja nad ženama/ Romkinjama, aktivizma Romkinja i romske kulture 2.1. Podizanje vidljivosti problema nasilja nad ženama, sa fokusom na Romkinje 2.2. Podizanje vidljivosti ženskog romskog aktivizma 2.3. Razbijanje predrasuda i stereotipa o Romima/kinjama predstavljanjem romskog kulturnog stvaralaštva	Broj Roma i Romkinja uključene u obrazovni sistem Broj Roma i Romkinja koje koriste usluge zdravstvene i socijalne zaštite Broj akata diskriminacije nad Romima	Roma Izveštaj poverenice za zaštitu ravnopravnosti	netrpeljivosti između građana, a pogotovo prema marginalizovanim grupama. Našim aktivnostima ukazivaćemo na pozitivne aspekte romske kulture i podrške romskoj zajednici.
3. Praćenje sprovođenja normativnog okvira i uspostavljanje mehanizama za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad Romkinjama/ ženama na lokalnom i nacionalnom nivou 3.1. Kreiranje politika i mehanizama za prevenciju nasilja nad ženama na lokalnom nivou 3.2. Praćenje sprovođenja	Stepen implementacije normativnog okvira Broj i sadržaj aktivnosti mehanizama za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad Romkinjama/ ženama na lokalnom i nacionalnom nivou	Izveštaj o implementaciji aktivnosti u okviru Dekade Roma Izveštaji mehanizama za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad Romkinjama/ ženama na lokalnom i nacionalnom nivou	Promene političke vlasti mogu otežati realizaciju ovih ciljeva. Nastojaćemo da kroz podršku Ženske romske mreže Srbije i međunarodne zajednice ostvarimo ove ciljeve.

normativnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama na nacionalnom nivou 3.3. Lobiranje međunarodne zajednice za podršku u sprovođenju normativnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama 3.4. Priprema Romkinja za učestvovanje na mestima odlučivanja			
4. Izgradnja kapaciteta udruženja Osvit za realizaciju strateških ciljeva 4.1. Unapređivanje SOS usluga 4.2. Jačanje kapaciteta aktivistkinja udruženja Osvit 4.3. Unapređivanje saradnje sa institucijama 4.4. Unapređivanje vidljivosti udruženja Osvit 4.5. Osiguravanje finansijskih resursa iz različitih izvora	Broj i struktura aktivistkinja/ volonterki Osvita Broj i vrsta edukacija koje su aktivistkinje/ volonterke Osvita prošle Broj i sadržaj projekata Osvita Visina godišnjeg budžeta Osvita Broj medijskih prezentacija	Izveštaj Osvita (narativni i finansijski) Press clipping	Rad na terenu može da prevagne i ostavi malo vremena za izgradnju kapaciteta aktivistkinja i udruženja. Zato ćemo izraditi godišnji akcioni plan i pratiti njegovu implementaciju.
Rezultati			

1.1. Informisanje žena o njihovim pravima na život bez nasilja i o nadležnostima institucija za njihovu zaštitu: **2014:** 300 žena je informisano o njihovim pravima na život bez nasilja i o nadležnostima institucija za njihovu zaštitu. 50 Romkinja i 100 ne-Romkinja putem SOS servisa, a 150 žena kroz edukativne radionice. **2015:** 330 žena je informisano o njihovim pravima na život bez nasilja i o nadležnostima institucija za njihovu zaštitu. 60 Romkinja i 120 ne-Romkinja putem SOS servisa, a 150 žena kroz edukativne radionice. **2016:** 350 žena je informisano o njihovim pravima na život bez nasilja i o nadležnostima institucija za njihovu zaštitu. 60 Romkinja i 140 ne-Romkinja putem SOS servisa, a 150 žena kroz edukativne radionice.	Broj i struktura žena koje su koristile usluge SOS servisa Broj i struktura žena koje su prošle kroz edukativne radionice, povratne informacije o značaju radionica Broj pokrenutih krivičnih prijava	Baza podataka, delovodnik, lista učesnica, evaluacioni upitnik	Nestabilna finansijska održivost SOS servisa. Zato ćemo licencirati usluge i tražiti podršku lokalne samouprave. Migracije žena može dovesti do promene strukture učesnica. Ponavljaćemo cikluse radionica.
1.2. Ekonomsko osnaživanje žena koje su preživele nasilje: **2014/2015/2016:** 180 žena je ekonomski osnaženo svake	Broj i struktura žena koje su prošle kroz edukativne radionice, povratne informacije o značaju radionica Broj žena koje su prošle obuke	Lista učesnica, evaluacioni upitnik, evidencija NSZ	Slabe mogućnosti zapošljavanja. Obezbedićemo osnovna sredstava za samozapošljavanje.

godine. 150 je osnaženo kroz edukativne radionice, a 30 kroz prekvalifikaciju i dokvalifikaciju.	za prekvalifikaciju i dokvalifikaciju Broj zaposlenih žena		Postojanje prikrivene diskriminacije prilikom uključivanje Romkinja u programe NSZ-a namenjenih Romima. Kroz Dekadu Roma uticaćemo na kreiranje adekvatnijih mera.
1.3. Podizanje svesti o važnosti obrazovanja kod Romkinja: **2014/2015/2016:** svake godine 130 Romkinja ima povećanu svest o važnosti obrazovanja. 100 Romkinja je informisano o afirmativnim merama kroz radionice, a 30 je dobilo preporuku za afirmativne mere.	Broj Romkinja informisanih o afirmativnim merama Broj izdatih preporuka za korišćenje afirmativnih mera Broj Romkinja koje su iskoristile preporuku za korišćenje afirmativnih mera	Lista učesnica radionica, lista Romkinja koje su dobile preporuku, lista Romkinja koje su nastavile školovanje i/ili dobile stipendiju	Gašenje afirmativnih mera. Vršićemo pritisak kroz Dekadu Roma da se nastavi sa afirmativnim merama.
1.4. Podizanje svesti o važnosti opšteg i reproduktivnog zdravlja kod Romkinja: **2014/2015/2016:** svake godine 150 Romkinja ima povećanu svest o važnosti opšteg i reproduktivnog zdravlja.	Broj i struktura žena koje su prošle kroz edukativne radionice, povratne informacije o značaju radionica	Lista učesnica, evaluacioni upitnik	Migracije žena može dovesti do promene strukture učesnica. Ponavljaćemo cikluse radionica.

2.1. Podizanje vidljivosti problema nasilja nad ženama, sa fokusom na Romkinje: **2014/2015/2016 (svake godine)**: Povećana informisanost 1000 Romkinja i žena o mogućnostima izlaska iz nasilja (u gradskim i seoskim sredinama) Informisano 100.000 osoba u gradskim i ruralnim sredinama o problemu nasilja nad ženama Povećana zainteresovanost drugih NVO-a (3-4) za podizanje vidljivosti problema nasilja nad ženama	Broj podeljenog materijala, broj medijskih priloga, broj javnih događaja, broj gostiju na događajima, komentari građana na društvenim mrežama	Press clipping, fotografije sa događaja, društvene mreže	Nedostupnost događaja romskim i seoskim ženama. Osmislićemo promotivne akcije u romskim i ruralnim naseljima.
2.2. Podizanje vidljivosti ženskog romskog aktivizma: **2014/2015/2016 (svake godine):** 150.000 građana Srbije upoznato sa problemima i aktivizmom Romkinja	Broj podeljenog materijala, broj medijskih priloga, broj javnih događaja, broj gostiju na događajima, komentari građana na društvenim mrežama	Press clipping, fotografije sa događaja, društvene mreže	Nedostatak političke volje može sprečiti kampanju. Uticaćemo na lokalnu vlast kroz Žensku romsku mrežu, ukazivanjem na normativni okvir koji dozvoljava kampanju.
2.3. Razbijanje predrasuda i stereotipa o Romima/kinjama predstavljanjem romskog kulturnog stvaralaštva:	Broj podeljenog materijala, broj medijskih priloga, broj javnih događaja, broj gostiju na događajima, komentari građana na društvenim mrežama	Press clipping, fotografije sa događaja, društvene mreže	Promena političke vlasti može ugroziti otvaranje Romskog kulturnog centra. Izvršićemo pritisak da se ispoštuje cilj uključen u Strategiju

2014: 10.000 građana Niša upoznato sa romskim kulturnim stvaralaštvom **2015:** 15.000 građana Niša upoznato sa romskim kulturnim stvaralaštvom **2016:** 20.000 građana Niša upoznato sa romskim kulturnim stvaralaštvom			kulturnog razvoja grada Niša.
3.1. Kreiranje politika i mehanizama za prevenciju nasilja nad ženama na lokalnom nivou: **2014:** Pokrenuto javno zagovaranje za izradu Lokalnog akcionog plana (LAP) za Opštinu Crveni Krst (CK) **2015:** LAP za CK urađen, Izlobirani lokalni donosioci odluka da uključe u *Strategiju socijalne zaštite Grada Niša* oblast nasilja **2016:** LAP za CK usvojen, uključena u *Strategiju socijalne zaštite Grada Niša* oblast nasilja	Broj sastanaka za zagovaranje za osnivanje grupe za pisanje LAP-a, napisan dokument, odluka Skupštine Opštine CK, broj medijskih priloga	Dokumenti, izveštaj Opštine, lista učesnika/ca sastanaka, radnih grupa, press clipping	Promena političke strukture može ugroziti donošenje LAP-a. Ponovićemo proces zagovaranja.
3.2. Praćenje sprovođenja normativnog okvira za prevenciju nasilja nad	Broj identifikovanih dobrih i loših praksi u sprovođenju normativnog okvira za	Izveštaj MŽPN	Nedostupnost svih podataka. Obratićemo se povereniku za informacija

ženama na nacionalnom nivou: **2014/2015/2016 (svake godine):** U okviru Mreže žena protiv nasilja (MŽPN) utvrđena uspešnost sprovođenja normativnih akata na nacionalnom nivou i definisani ciljevi za dalje zagovaračke aktivnosti.	prevenciju nasilja nad ženama na nacionalnom nivou		od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.
3.3. Lobiranje međunarodne zajednice za podršku u sprovođenju normativnog okvira za prevenciju nasilja nad ženama: **2014/2015/2016 (svake godine):** Međunarodna zajednica upoznata sa statusom Romkinja u Srbiji (podaci SOS linije za jug Srbije)	Deo izveštaja za CEDAW, preporuke za Savet Evrope	Izveštaj za CEDAW, izveštaj Saveta Evropa	Izveštaj iz senke ne može da se pošalje ukoliko nema državnog izveštaja. Uticaćemo na Komitet da traži državni izveštaj.
3.4. Priprema Romkinja za učestvovanje na mestima odlučivanja: **2014:** 135 žena osnaženo za političku participaciju, dve Romkinje u Nacionalnom Savetu **2015:** 1000 Romkinja osnažene da podrže Romkinje za kandidovanje na listama političkih stranaka	Broj osnaženih Romkinja, broj Romkinja na listama kandidata	Liste učesnica, izborne liste	Nemotivisanost Romkinja da se kandiduju. Putem radionica radićemo na podizanju njihove motivacije. Izigrano poverenje od strane političara. Monitorisaćemo izborni proces.

2016: 30 Romkinja u Srbiji na listama kandidata za lokalne i nacionalne funkcije			
4.1. Unapređivanje SOS usluga: **2014:** Postignuti standardi definisani Pravilnikom o licenciranju usluga, unapređeno znanje 10 aktivistkinja, 3 slučaja zastupana pred sudom **2015:** Postignuti standardi definisani Pravilnikom o licenciranju usluga, unapređeno znanje 15 aktivistkinja, 5 slučaja zastupana pred sudom **2016:** SOS usluge su licencirane, unapređeno znanje 15 aktivistkinja, 7 slučaja zastupana pred sudom, uvedena jedinstvena besplatna telefonska linija	Broj ostvarenih standarda postavljenih Pravilnikom o licenciranju Broj edukovanih aktivistkinja, broj konferencija studije slučajeva i supervizija, broj i struktura učesnika/ca Broj dopisa i sastanaka sa operaterima, broj besplatne linije Broj slučajeva zastupanih na sudu	Izveštaj Osvita, licenca Liste učesnica, fotografije, ugovori za trenere, diplome Dokumenta, potpisan ugovor o dobijanju besplatnog broja Podnesci i druga prateće dokumentacija	Promena političke strukture može da uspori proces licenciranja i dobijanja besplatne telefonske linije. Vršićemo pritisak uz podršku međunarodne zajednice.
4.2. Jačanje kapaciteta aktivistkinja udruženja Osvit: **2014/2015/2016:** svake godine 10 aktivistkinja unapredilo znanje o zagovaranju i pisanju projekata, a 6 aktivistkinja znanje engleskog jezika	Broj i struktura aktivistkinja koje su prošle kroz edukacije	Lista učesnica, fotografije	Česta promena aktivistkinja. Obezbeđivanje finansijskih sredstava i volonterske podrške kroz saradnju sa fakultetima.

4.3. Unapređivanje saradnje sa institucijama: **2014:** potpisan memorandum o saradnji sa Filozofskim fakultetom **2015:** 10 apsolvenata/ica prošlo praksu u Osvitu, formiran multisektorski tim **2016:** 10 apsolvenata/ica prošlo praksu u Osvitu, multisektorski tim je operativan	Broj sastanaka, broj i struktura učesnika/ca na sastancima, broj poslatih dopisa Odluka gradonačelnika o formiranju tima i imenovanju članova/ica Broj apsolvenata/ica koji su imali praksu u Osvitu	Dopisi, liste učesnika/ca, dokument – odluka Memorandum, broj apsolvenata/ica na praksi u Osvitu	Promena političke strukture. Zagovaraćemo za poštovanje i primenu postojećeg normativnog okvira.
4.4. Unapređivanje vidljivosti udruženja Osvit: **2014/2015/2016:** Osvit ima minimum 30 medijskih prezentacija godišnje	Broj medijskih priloga o Osvitu, broj poseta na veb sajtu, broj poziva na SOS liniji Broj distribuiranih godišnjih izveštaja Osvita	Press clipping, brojač na veb sajtu, baza podataka, Lista aktera kojima su poslati izveštaji	Gašenje lokalnih medija. Koristićemo mogućnost drugih vidova komunikacije i prezentacije.
4.5. Osiguravanje finansijskih resursa iz različitih izvora: **2014:** Obezbeđen bužet Osvita u iznosu od 50 000 evra **2015:** Obezbeđen bužet Osvita u iznosu od 60 000 evra **2016:** Obezbeđen bužet Osvita u iznosu od 80 000 evra Izvori finansiranja: 80% od stranih	Suma prikupljenih sredstava, struktura donatora	Ugovori sa donatorima, godišnji finansijski izveštaji, izveštaji revizije	Povlačenje donatora. Prikupljanjećemo sredstva iz različitih izvora.

donatora, 10% od lokalne samouprave, 10% od poslovnog sektora			
Aktivnosti	**Potrebni resursi:**	**Ukupan budžet za aktivnosti:**	
1.1.1. SOS servis: telefonska linija 24 časa 7 dana u nedelji, savetovanje lice u lice, zastupanje kod drugih službi, pravno zastupanje, pisanje podnesaka 1.1.2. Radionice o ženskim ljudskim pravima, zakonskoj regulativi i nadležnostima institucija u romskim naseljima (u gradskim i seoskim sredinama) – 12 radionica godišnje			Edukovane aktivistice i usluge razvijene prema standardima.
1.2.1. Prekvalifkacija, dokvalifikacija, informisanje o programima NSZ, kreiranje programa sa poslovnim sektorom – 12 radionica godišnje			Potpisan sporazum o saradnji sa NSZ.
1.3.1. Radionice za informisanje o afirmativnim merama za Romkinje u obrazovanju – februar – jun, 5 radionica			Poznavanje raspoloživosti afirmativnih mera.

godišnje 1.3.2. Davanje preporuka za korišćenje afirmativnih mera – 30 godišnje			
1.4.1. Radionice o opštem i reproduktivnom zdravlju – 12 radionica godišnje			Sporazum o saradnji sa zdravstvenim institucijama.
2.1.1. Organizovanje kampanje „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ - 1000 dvojezičnih flajera, gostovanje na tri lokalna medija 2.1.2. Organizovanje kampanje „V-day“ (14.februar)			Potrebno je isplanirati i iskoordinirati aktivnosti u odnosu na druge ženske organizacije.
2.2.1. Organizovanje kampanje „Mesec romskog ženskog aktivizma“			Potrebno je isplanirati i iskoordinirati aktivnosti u odnosu na druge ženske romske organizacije.
2.3.1. Osnivanje Romskog kulturnog centra (RKC) 2.3.2. Izrada programa Romskog kulturnog centra (RKC), koji uključuje sadržaje vezane za fenomen nasilja u porodici			Potrebno je obezbediti političku podršku. Pripremiti program koji uključuje sadržaje vezane za fenomen nasilja u porodici – identifikovati postojeće kulturne sadržaje na ovu temu u

			zemlji i inostranstvu.
3.1.1. Zagovaranje za pisanje i usvajanje Lokalnog akcionog plana za Romkinje u Nišu 3.1.2. Zagovaranje za uključivanje oblasti nasilja u *Strategiju socijalne zaštite Grada Niša*			Potpisan memorandum o saradnji sa Opštinom Crveni Krst. Upoznatost sa procedurom i rokovima izrade Strategije socijalne zaštite Grada Niša (i akcionog plana).
3.2.1. Praćenje implementacije *Nacionalne strategije i (Akcionog plana) za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima* 3.2.2. Praćenje implementacije *Nacionalne strategije i Akcionog plana za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti*			Upoznatost sa procedurom i rokovima evaluacije strategija.
3.3.1. Izveštavanje o stepenu nasilja nad Romkinjama u Nišu prema *Konvenciji o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)*			Upoznatost sa procedurom i rokovima izveštavanja.

3.3.2. Izveštavanje o stepenu nasilja nad Romkinjama u Nišu prema *Evropskoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina* (Savet Evrope)			
3.4.1. Organizovanje radionica o važnosti političke participacije Romkinja – 3 radionice x 45 žena (2014) 3.4.2. Zagovaranje za ulazak Romkinja u Skupštinu grada 3.4.3. Zagovaranje za ulazak Romkinja u Nacionalni savet romske nacionalne manjine			Potrebno je razviti saradnju sa drugim ženskim organizacijama i muškarcima, predstavnicima romske zajednice na važnim položajima.
4.1.1. Licenciranje SOS usluga 4.1.2. Povećanje ekspertize konsultantkinja na SOS telefonu (kontinuirane obuke 2014 – 10 aktivistkinja, 2015/16 – 15 aktivistkinja, redovne supervizije – jednom godišnje, konferencije studije slučaja – prema potrebi) 4.1.3. Uvođenje besplatne SOS			Detaljan plan izgradnje kapaciteta sa vremenskim rokovima i obezbeđena finansijska sredstva.

telefonske linije 4.1.4. Uvođenje besplatnog zastupanja na sudu (2014 – 3 slučaja, 2015 – 5 slučaja, 2016 – 7 slučaja)			
4.2.1. Organizovanje treninga za zagovaranje za aktivistkinje Osvita – 2 treninga za 10 aktivistkinja godišnje 4.2.2. Organizovanje treninga za pisanje projekata za aktivistkinje Osvita – 2 treninga za 10 aktivistkinja godišnje 4.2.3. Organizovanje kursa engleskog jezika za aktivistkinje Osvita – za 6 aktivistkinja godišnje			Detaljan plan izgradnje kapaciteta sa vremenskim rokovima i obezbeđena finansijska sredstva.
4.3.4. Učestvovanje u radu multisektorskog tima za sprečavanje i suzbijanje nasilja 4.3.5. Potpisivanje memoranduma o saradnji sa Filozofskim fakultetom (2014.) – 2015. i 2016. organizovanje prakse za 10			Razvijanje poverenja i saradnje sa institucijama.

apsolvenata/kinja			
4.4.1. Izrada, ažuriranje i primena plana komunkacije 4.4.2. Kurs za izradu i ažuriranje veb sajta – jedna osoba završila kurs 2014. 4.4.3. Izrada godišnjeg izveštaja Udruženja Osvit – 500 primeraka godišnje			Redovno prikupljanje podataka o realizaciji aktivnosti i medijskih prezentacija kroz *press clipping*.
2.3.3. Izrada, ažuriranje i primena strategije za prikupljanje sredstava iz različitih izvora – strani donatori, lokalna samouprava, poslovni sektor			Identifikovanje potencijalnih izvora finansiranja.

Praćenje i evaluacija realizacije Strategije

Strategija će biti operacionalizovana kroz akcioni plan. Pratiće se realizacija planiranih aktivnosti u skladu sa vremenskim odrednicama i predviđenim budžetom. Uspešnost realizovanih aktivnosti i njihov doprinos realizaciji ciljeva pratiće se kroz identifikovanje indikatora i korištenjem izvora verifikacije navedenih u matrici logičkog okvira. Rezultati monitoringa biće sumirani u mesečne izveštaje, a rezultati evaluacije jednogodišnje realizacije strateškog plana biće sumirani u godišnji izveštaj Udruženja Osvit.

Ukoliko obezbedimo finansijska sredstva angažovaćemo i spoljnu evalutorku, da utvrdi postignute rezultate svake godine ili na kraju trogodišnjeg perioda realizacije strateškog plana.

Budžet

Sve

Plan predstavljanja Strategije

Ana Saćipović - uz profesionalnu podrsku

Prilog 1_ Učesnici/e strateškog planiranja

Organizacija/ institucija	Br.	Ime i prezime	Uloga u organizaciji/ instituciji	Kontakt	Način učestvovanja u strateškom planiranju
Osvit (8)	1.	Ana Saćipović	Predsednica i koordinatorka	anaosvit@gmail.com	Učestvovala u radionici, pripremni upitnik, koordinira proces
	2.	Irena Mahmudović	Sekretarica udruženja	irena82@hotmail.com	Učestvovala u radionici, pripremni upitnik
	3.	Zorica Saćipović	Asistentkinja koordinatorke	zoka_85@hotmail.com	Učestvovala u radionici, pripremni upitnik
	4.	Vukica Abedinović	Medijatorka	anaosvit@gmail.com	Učestvovala u radionici, pripremni upitnik
	5.	Gordana Jovanović	Radioničarka	gordanajovanovic1980@gmail.com	Učestvovala u radionici, pripremni upitnik
	6.	Suzana Salijević	Radioničarka		Učestvovala u radionici, pripremni upitnik
	7.	Aleksandar Saćipović	Vozač i tehnička podrška	sacipoko@hotmail.com	Učestvovao u radionici, pripremni upitnik
	8.	Ana Stojadinović	Upravni odbor	anastojadinovic108@gmail.com	Učestvovala u radionici
Korisnice (4)					
	9.	Beara Asimović	Pomoć pri upisu deteta u školu, pomoć za ostvarivanje jednokratne pomoći u CSR za sestru, radionice o pravima žena, zdravstveni		Fokus grupa

			program.		
	10.	Sladjana Zejnulović	Program za gerontodomaćice, radionice o pravima žena, zdravstveni program.		Fokus grupa
	11.	Terezija Redžić	Kurs za frizerku, radionice o pravima žena, zdravstveni program, pomoć pri upisu deteta u srednju školu.		Fokus grupa
	12.	Snežana Lazić	Pomoć pri ostvarivanju hraniteljstva, radionice o pravima žena, zdravstveni program.		Fokus grupa
Partnerske organizacije (4)					
	13.	Tamara Simonović	Otvoreni klub	t.simonovic@oknis.org.rs	Upitnik
	14.	Marija Petković	Udruženje roditelja Niš	Marija.Petkovic@gu.ni.rs	Upitnik
	15.	Aleksandra Nestorov	Autonomni ženski centar, Mreža žene protiv nasilja	alexnestorov@gmail.com	Upitnik
	16.	Vedrana Lacmanović	Autonomni ženski centar, Mreža žene protiv nasilja	vedrana.mrezazena@gmail.com	Upitnik
Predstavnici/e institucija (7)					
	17.	Alija Šaćipović	Nacionalni Savet Roma	alijasacipovic@yahoo.com	Učestvovao u radionici
	18.	Nataša	NSZ	NatasaPopovic@nsz.gov.rs	Upitnik.

		Popović			
	19.	Prim.dr Nevena Simonović	Dom zdravlja, Portparol	nevena.simonovic@domzdravljanis.co.rs	Upitnik
	20.	Dr Lucija Hristov Mitić	Dom zdravlja, doktorka, koordinatorka tima za nasilje u porodici	lmitic@yahoo.com	Upitnik
	21.	Miomira Kostić	Univerzitet u Nišu, Pravni fakultet, redovni profesor, prodekan za finansije	kosticm@prafak.ni.ac.rs	Upitnik
	22.	Suzana Gajić	Centar za socijalni rad Ćićevac, Stručna radnica	suzzana88@gmail.com	Upitnik
	23.	Zorica Mršević	Institut društvenih nauka, naučna savetnica	zmrsevic@idn.org.rs	Upitnik
Ministarstva i tela (2)					
	24.	Zdenka Milivojević	Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, DILS/REF Obrazovna inkluzija Roma, koordinatorka grantova za obrazovnu inkluziju Roma	zdenka.milivojevic@mpn.gov.rs	Upitnik
	25.	Nevena Petrušić	Poverenica za zaštitu ravnopravnosti	nevena.petrusic@gmail.com	Upitnik
Donatori (9)					
	26.	Mirjana Mirosavljević	Rekonstrukcija Ženski Fond	mirjana.mirosavljevic@rwfund.org	Upitnik
	27.	Slavica Stojanović	Rekonstrukcija Ženski Fond	slavica.stojanovic@rwfund.org	Učestvovala na radionici, Upitnik

	28.	Radojka Pavlović	Gradjanske Inicijative, Roma Balkan program	radojka@gradjanske.org	Upitnik
	29.	Ivana Marković	BCIF	ivana@bcif.org	Upitnik
	30.	Nikola Duvnjak	OEBS	nikola.duvnjak@osce.org	Upitnik
	31.	Zorana Antonijević	OEBS	zorana.antonijevic@osce.org	Upitnik
	32.	Milica Stefanović	Heartefact	milicas@heartefact.org	Upitnik
	33.	Toni Liversage	Kvinde till Kvinde	toni@liversage.com	Upitnik
	34.	Vesna Jarić	UN u Srbiji, UN Joint Project Coordinator	vesna.jaric@undp.org	Upitnik
Biznis sektor (2)	35.	Marija Ivanović	Agencija Istok	marija203@istok.co.rs	Učestvovala u radionici
	36.	Snežana Cvetanović	Škola stranih jezika SBC	sbccentar@gmail.com	Učestvovala u radionici
Mediji (2)					
	37.	Zorica Kubiček	Radio Beograd	zorica.kubicek@gmail.com	Upitnik
	38.	Milorad Miki Maksimović	NVO Ponišavlje Niš, radio kao novinar na TV Art	maksimovic.miki@yahoo.com	Učestvovao u radionici, upitnik

Prilog 2_Organogram Udruženja Osvit

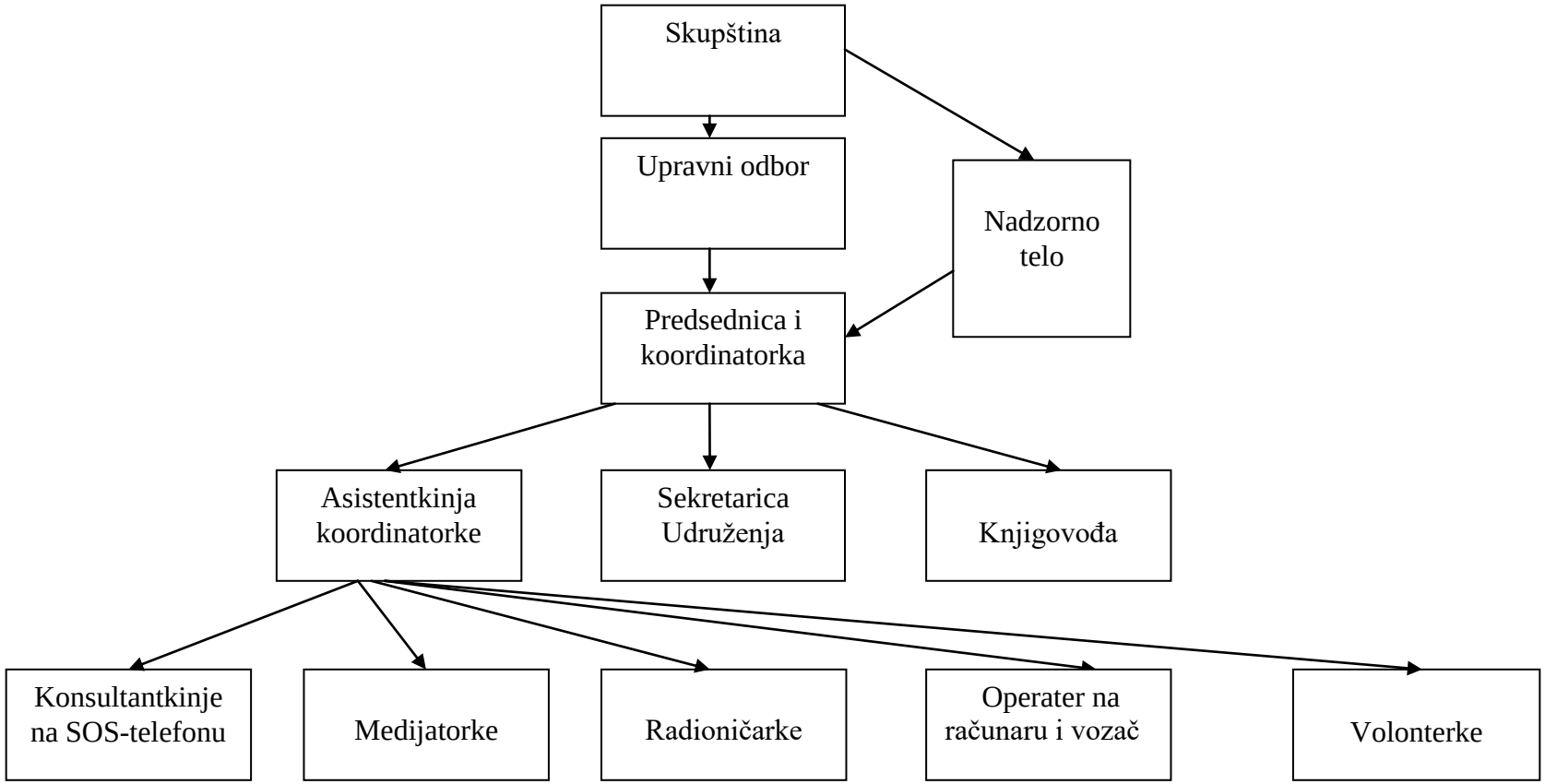

1. **Predsednik(ca) organizacije**
- koordinator projekata (SSS, VS, VSS)

Nadležnosti :
- Rukovodi udruženjem
  Koordinira rad svih aktivista
- Koordinira sa donatorskim organizacijama
- Izrada i planiranje projekta
- Narativno izveštavanje o rezultatima projekta
- Zastupa udruženje pred trećim licem
- Dostavlja i potpisuje donatoru izveštaje posle realizacije projekta
- Kontroliše zakonitost u radu svih uključenih u projektu

Odgovornosti:
- Odgovoran je pred osnivačem
- Odgovoran je pred donatorom

2. **Asistent koordinatorke**

Nadležnosti :
- Asistira u radu sa svim aktivistima
- Asistira sa donatorskim organizacijama
- Asistira pri izradi i planiranju projekta
- Narativno izveštavanje o rezultatima projekta
- Zastupa udruženje pred trećim licem
- Dostavlja i potpisuje koordinatorki izveštaje posle realizacije projekta
- Kontroliše zakonitost u radu svih uključenih u projektu

Odgovornosti:
- Odgovoran je pred osnivačem
- Odgovoran je pred donatorom

3. **Operater na računaru** (SSS, VS)

Nadležnosti :
- Obrada dokumenata na računaru
- Izrada tabela, šema i vođenje ostalih administrativnih poslova (kucanje ugovora, izveštaja i dr.)
- Primanje i slanje elektronske pošte

Odgovornosti :
- Odgovoran je predsednici udruženja
- Odgovoran je pred Upravnim odborom

4. **Medijatorka** (SSS)

Nadležnosti : - Prikupljanje statisticčkih podataka , izrada anketnih listića vezanih za realizaciju projekta, lobiranje kod korisnica,tj polaznica radioniica koje se održavaju kao i održavanje stalnih kontakata između Organizacije (udruženja) i korisnica usluga koje pruža udruženje

Odgovornosti: - Odgovoran-na je predsednici udruženja-koordinatoru
- Odgovoran je pred UO

5. **Radioničarka** (SSS)

Nadležnosti : - Organizacija radionica predviđenih projektom
- obuka polaznika(ca) radionica (Romkinje)
- Podizanje svesti Romkinja o sopstvenom položaju i položaju žena u društvu

Odgovornosti: - Odgovoran-na je predsednici udruženja-koordinatoru
- Odgovoran je pred UO

6. **Knigovođa** (SSS, VŠ, VSS)

Nadležnosti : - radi finansijske računske poslove na osnovu zakona i normativnih akata Udruženja
- Učestvuje u planiranju budžeta organizacije na godišnjem nivou
- Priprema finansijskih izveštaja za donatorske organizacije posle svakog realizovanog projekta, a prema potrebi i periodičnih ili mesečnih
- Izrada završnog računa (bilans stanja, bilans uspeha) na kraju kalendarske godine i predaja istog Centru za bonitet

Odgovornosti : - pred predsednicom udruženja
- pred Upavnim odborom
- pred donatorom

7. **Vozač** (SSS)

Nadležnosti: - Prevoz koordinatorke i ostalih članova udruženja, tj aktivista zaduženih u projektima na mesta gde se održavaju radionice, seminari, sastanci, kao i nabavka opreme i potrošnog materijala neophodnog za realizaciju ugovorenih aktivnosti.

Odgovornosti: - Pred predsednicom udruženja
- Pred UO

8. Konsultantkinja na SOS telefonu (SSS-VII)

Nadležnosti: - dežurstvo uz telefon
- prijem i razgovor sa žrtvom u samom prostoru SOS-a
- javno zastupanje interesa žrtava (odlazak sa žrtvom u adekvatnu instituciju)
- senzibilizacija predstavnika adekvatnih institucija za specifičnost žrtava romske nacionalnosti kroz sastanke sa njima
- predstavljanje specifičnost položaja žrtava porodičnog nasilja na međunarodnim i domaćim konferencijama
- učestvovanje u kreiranju pozitivnih javnih politika o položaju žena

Odgovornost: - Odgovorna je predsednici udruženja ,koordinatorki SPOS-a
- Odgovorna je UO
- Odgovorna je za zaštitu i tajnost podataka korisnice, ukoliko sama korisnica ne odobri korišćenje njenih ličnih podataka

Prilog 3_Lista projekata koje je Osvit realizovao/ realizuje u periodu 2006-2013

- 2006-2013 – "SOS telefon za Romkinje i decu žrtve nasilja" jedini u Evropi na romskom jeziku, finansiran od Rekonstrukcija Ženski Fond iz Beograda
- 2012-2013 – „Doprinos socijalnoj inkluziji i borbi protiv diskriminacije marginalizovane populacije u Srbiji“ finansiran od strane norveškog Ministarstva spoljnih poslova, partnerstvo sa Praxisom
- 2012-2013 – „ Romkinje sa sela pokreću promene 2“ finansiran od Kvinde till Kvinde Denmark i GWF - a
- 2011 – „Unapređenje i razvoj usluga za žrtve seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, SOS linije na jezicima manjina“ finansiran od UNDP-a
- 2011. godine bile smo učesnice i partnerke Beogradskom fondu za političku izuzetnost u njihovom projektu “Partnerstvo za rod i ljudsku bezbednost” finansiranog od UN Womwen
- 2010-2011 – „ Seoske Romkinje pokreću promene“ finansiran od OSI
- 2010 – „Imamo pravo na očuvanje identiteta“ finansiran od USAID-a, ISC-a i BCIF-a

- 2009 – „Ekonomski osnažene izaći ćemo iz nasilja“- BCIF-CHF
- 2009 – „Otvorite nam vrata“ finansiran od OXFAM NOVIB-a i Građanskih inicijativa
- 2008-2009 – Prekvalifikacija Roma/kinja partnerstvo sa GO Medijana UNDP
- 2008-2009 – „ Koračajmo zajedno „ finansiran od OXFAM NOVIB-a i Građanskih inicijativa
- 2008 – „Koristi Dekade Roma na lokalu“ finansiran od BCIF-a
- 2007-2008 – “Prvi korak do mojih prava“ I i II , finansiran od UNDP-a i Ministarstva pravde
- 2007-2008 – „ Pomoć i nega ostarelih lica“ – Javni radovi finansiran od Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja
- 2006-2008 – "Unapređenje i zaštita opšteg i reproduktivnog zdravlja Romkinja" u partnerstvu sa Domom zdravlja Niš, finansiran od Ministarstva zdravlja RS
- 2007 – "Raširi mi krila" u partnerstvu sa Ustanovom za dnevni boravak omladine i dece sa posebnim potrebama “Mara“, finansiran od Ministarstva za rad zapošljavanje i socijalnu politiku
- 2007 – “Prvi korak“ finansiran od NOVIB-a
- 2007 – “Zrno peska pod lupom“ finansiran od Ekumenske humanitarne Organizacije

Prilog 4_PESTLE analiza kontekst rada Osvita

POLITIČKI faktori: nestabilno okruženje, promene političkih struktura, ali i na međunarodnom i na nacionalnom nivou tema Roma/kinja važna – Dekada Roma će se produžiti, CEDAW, Savet Evrope (Evropska konvencija za zaštitu nacionalnih manjina), Izveštaj Evropske komisije.

PRAVNI: porodični, krivični i antidiskriminacioni zakoni, *Nacionalna strategija za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima, Nacionalna strategija za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti* i Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije, *Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena* (CEDAW), *Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*. Mnogo toga postoji ali se ne implementira. Potrebno je ZAGOVARANJE ZA IMPLEMENTACIJU.

LAP za Niš ne postoji, ali dobra saradnja sa opštinama Crveni Krst i Palilula, planira se izrada LAP-a za žene koji će uključivati položaj Romkinja za opštinu Crveni Krst.

Mehanizmi: Preopterećenost medijatorki u zdravstvu (tu su Romi jer moraju da rade u romskim naseljima pa ne-Romi ne žele), nedovoljan broj romskih asistenata (definisani su kao pedagoški asistenti pa zapošljavaju učitelje koji su ostali bez posla a nisu Romi; andragoški asistenti takođe nisu Romi i ne znaju romski jezik), nema romskih koordinatora, Nacionalni savet aktivan samo u oblasti obrazovanja, (maj 2014. izbori za Nacionalni savet). Tu su MOGUĆE ZAGOVARAČKE AKCIJE.

Aktivistkinje Osvita su članice: Saveta za ljudska i manjinska prava, Komisije za RR, radnih grupa na nacionalnom nivou za poboljšanje položaja Romkinja, radnih grupa na nacionalnom nivou za poboljšanje položaja Roma, grupa za izradu pravilnika o standardima SOS telefona i učestvuju u pisanju CEDAW izveštaja. Značajno za zagovaračke aktivnosti.

EKONOMSKI faktori: nestabilnost, svetska ekonomska kriza, nezaposlenost, pad zaposlenosti, 90% Roma živi od MOP-a, odlazak donatora, ipak za Rome se odvajaju velika sredstva ali je trošenje netransparentno, potrebno je obezbediti 10-20% kofinansiranja. Zato je potrebno UVOĐENJE REVIZIJE I MEHANIZMA ZA KONTROLU TROŠENJA SREDSTAVA, OBEZBEĐIVANJE SREDSTAVA OD LOKALNE SAMOUPRAVE, NSZ – PROGRAMI ZA ROME I ŽENE, STIPENDIJE, OBUKE SLUŽBENIKA U CSR.

SOCIJALNI faktori: veća otvorenost za promene u romskoj zajednici, pomak u društvu prema Romima (obrazovanje, zdravlje), ali još uvek nevidljiva diskriminacija.

Prilog 5_SWOT analiza PROGRAMA UDRUŽENJA OSVIT

Programi	1. Sprečavanje i suzbijanje nasilja nad Romkinjama/ ženama u porodici i partnerskim odnosima	2. Promovisanje romske kulture (Stvaranje podržavajuće društvene klime za ostvarivanje prava Romkinja)	3. Podsticanje političke participacije Romkinja	4. Razvijanje podržavajućeg institucionalnog okvira za ostvarivanje prava Romkinja
Projekti	SOS telefon	Proslava Dana Roma	Radionice, kako funkcionišu institucije	Reagovanje na rad institucija (molbe, žalbe, tužbe, podnesci)
	Unapređenje znanja o mehanizmima u osnovi nasilja	Romski kulturni centar	Romkinje u Skupštini grada	Pokretanje inicijative za multisektorski tim
	Ekonomsko osnaživanje Romkinja	Mesec ženskog romskog aktivizma	Ana kandidatkinja za narodnu poslanicu (G17+)	Pisanje amandmana na zakone (krivični zakonik, alimentacija)
	Podsticanje obrazovanja Romkinja			Učestvovanje u radnim grupama za pisanje nac.dokumenata (NAP za žene, NS i AP za suzbijanje nasilje, edukativno-socijalne usluge, Pravilnik za standardizaciju, Niš po meri dece, LAP za

				Romkinje, LAP CK)
	Unapređenje brige o zdravlju kod Romkinja			CEDAW (čl.19 preporuka za Srbiju, studije slučaja), Savet Evrope (informisanje o statusu Romkinja), Brisel – status Romkinja
	16 dana borbe protiv nasilja nad ženama			
Korisnici/e	Sve žene, Romkinje, Romkinje koje su preživele nasilje, seoske žene, Romkinje seoske žene.	Zajednica Nema Romkinja iz romskih naselja (Dani romske kulture)	Romkinje	Institucije, donosioci odluka
Aktivnosti	Telefon, savetovanje, podrška u institucijama, nedostaje: psihološka pomoć, zastupanje pred sudom.	Kulturni sadržaji, izložbe, koncerti i sl.	Radionice, medijske kampanje, u okviru RŽM	Zagovaranje
	Radionice u naseljima, usmeravanje na institucije i biznis sektor			
	Kampanja			
Snage	DOBAR KADAR,	UIGRANOST I	ISKUSTVO,	ISKUSTVO,

	OPREMA, ORGANIZACIJA (EDUKACIJA, PRAVILA, SUPERVIZIJA, EVALUACIJA, BAZA), ISKUSTVO, UMREŽENOST (SOS, SKLONIŠTE, PRAVNA KLINIKA, PU, TUŽILAŠTVO, CSR, DOM ZDRAVLJA) OSNAŽIVANJE PODSTIČE ŽENE DA NE PRISTAJU NA NASILJE I RAZVIJA POVERENJE KORISNICA	PERIODIČNOST, VELIKA VIDLJIVOST	ČLANSTVO U ROMSKOJ ŽENSKOJ MREŽI	POZNAVANJE POTREBA NA TERENU, POZNAVANJE POSTOJEĆE REGULATIVE I MEHANIZAMA, UMREŽENOST, KREDIBILITET – POVERENJE NAC. I LOKALNIH VLASTI (POSTIGNUTI REZULTATI)
Slabosti	ODRŽIVOST (NALAŽENJE SREDSTAVA, PISANJE PROJEKATA, ENGLESKI) TEŽAK RAD SA OTPORIMA	NIJE KLJUČNI INTERES ORGANIZACIJE, NIJE POSEĆENO OD ŽENA IZ ROMSKIH MAHALA	TEŽAK RAD SA OTPORIMA KORISNICA	ENGLESKI – NEMOGUĆNOST UČEŠĆA NA MEĐUNARODNIM KONFERENCIJAMA, NEUJEDNAČENOST KAPACITETA AKTIVISTKINJA

	KORISNICA			OSVITA ZA ZAGOVARANJE, NEKORIŠĆENJE POSTOJEĆIH KONTAKATA NA VAŽNIM POLOŽAJIMA
Prilike	PRAVILNIK O STANDARDIMA SOS TELEFONA I LICENCIRANJE, MEDIJI, SARADNJA SA FAKULTETIMA (POTPISAN MEMORANDUM SA PRAVNIM FAKULTETOM) DOBRA SARADNJA SA VAŽNIM AKTERIMA – BIZNIS, VEČERNJA ŠKOLA, FAKULTET, NVO, NAC.SAVET (OBRAZOVANJE)	MOGUĆNOST OSNIVANJA ROMSKOG KULTURNOG CENTRA ZA KOJI POSTOJI ZAKONSKA OSNOVA I ZAINTERESOVANA JAVNOST	ZAKONSKI OKVIR – SVAKA 3.ŽENA NA IZBORNIM LISTAMA, U ORGANIMA LOKALNE VLASTI SU UGLAVNOM ŽENE (KOMISIJE ZA RR), MEDIJSKA PODRŠKA	RŽM (25 NVO), MREŽA ŽENE PROTIV NASILJA (27 NVO), PODRŠKA EKSPERTKINJE (LIZ KELI), MEĐUNARODNI DOGAĐAJI I KONFERENCIJE
Prepreke	NEGATIVAN ODNOS INSTITUCIJA PREMA	PROMENA POLITIČKE STRANKE, NEDOSTATAK	MUŠKARCI NA ČELU PARTIJA, MUŠKARCI	PROMENA POLITIČKE STRUKTURE, NEDOSTATAK

	USLUGAMA ROMSKE ORGANIZACIJE (LOKALNA SAMOUPRAVA, CSR, NSZ) OTPOR KORISNICA I NJIHOVIH PORODICA, MEMORANDUM O SARADNJI SA FAKULTETOM NIJE POTPISAN (SA FILOZOFSKIM)	FINANSIJA, OTPOR ROMSKIH NVO, UZIMANJE ZASLUGA OD STRANE DRUGIH	ROMI, IZIGRANO POVERENJE OD STRANE POLITIČARA	FINANSIJA, NEDOVOLJAN BROJ ROMKINJA NA VAŽNIM FUNKCIJAMA
Strateška pitanja	Koje je standarde potrebno zadovoljiti za licenciranje? Plan rada sa medijima. Povezivanje sa fakultetima za obezbeđivanje održivosti.	Šta ćemo sa kulturnim centrom ako se plan ostvari? Da li kulturni centar može više da se veže za ključni interes Osvita – sprečavanje i suzbijanje nasilja?	Da li politička participacija može više da se veže za ključni interes Osvita – sprečavanje i suzbijanje nasilja?	Kako se biraju i planiraju zagovaračke aktivnosti?

Prilog 6. Akcioni plan Osvita 2013

Mesec aktivnosti						
Strateški pravci i ciljevi	Jul	Avgust	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
1.Osnaživanje Romkinja i žena za izlazak iz kruga nasilja	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1.Okrugli sto Bujanovac-informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o ženskim ljudskim pravima 1.3.Primena afirmativnih mera u obrazovanju 1.1. Priprema upitnika za Vodič	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.2. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o važnosti ekonomske nezavisnosti žena 1.1. Istraživanja o dostupnosti soc. usluga žrtvama nasilja	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.3. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o važnosti obrazovanja 1.1.Analiza istraživanja o dostupnosti soc. usluga žrtvama nasilja	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.4. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o zaštiti opšteg i reproduktivnog zdravlja 1.1.Analiza istraživanja i priprema Vodiča	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.2. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o važnosti ekonomske nezavisnosti ženaa 1.1. prevod i štampanje Vodiča	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o ženskim ljudskim pravima 1.1.podela Vodiča na terenu u romskim naseljima i na sastancima sa institucijama
2.Razvijanje nediskriminativnog društva unapređivanjem razumevanja fenomena nasilja nad ženama/Romkinjama, aktivizma Romkinja i Romske kulture	2.1. Mlade žene menjaju svet (AŽC-Beograd) 2.1. i 2.2. Okrugli sto sa donosiocima odluka GO Crveni Krst	2.2. Očekivanje odgovora na poslate predloge projekata	2.1. Mlade žene menjaju svest (aktivnosti)	2.1. 16 dana aktivizma-Kampanja za Konvenciju SE	2.1. 16 dana aktivizma Kampanja za Konvenciju SE 2.1. i 2.2. Predstavljanje Strategije Osvita na lokalnom, nacionalnom i	2.1. 16 dana aktivizma Kampanja za Konvenciju SE 2.1. i 2.2. Predstavljanje Strategije Osvita na lokalnom, nacionalnom i

					medjunarodnom nivou	medjunarodnom nivou
3.Praćenje sprovođenja normativnog okvira i uspostavljanje mehanizama za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad Romkinjama/ ženama na lokalnom i nacionalnom nivou	3.1. Sastanak sa predstavnicima GO Crveni Krst			3.1.sastanak sa predstavnicima Grada 3.2. Učešće u RG MINRZS-a za izradu Pravilnika za standardizaciju rada SOS-a nacionalni dokumenat	3.2. Učešće u RG MINRZS-a za izradu Pravilnika za standardizaciju rada SOS-a nacionalni dokumenat	3.2. Učešće u RG MINRZS-a za izradu Pravilnika za standardizaciju rada SOS-a nacionalni dokumenat 3.1. i 3.2. Predstavljanje Strategije Osvita na lokalnom, nacionalnom i medjunarodnom nivou
4.Izgradnja kapaciteta udruženja Osvit za realizaciju strateških ciljeva	4.1. potpisivanje Ugovora sa MINRZS 4.2.Škola engleskog jezika	4.2. Škola engleskog jezika 4.5.Uradjen plan za finansijsku održivost Osvita	4.2. Škola engleskog jezika	4.2. Škola engleskog jezika 4.2 Obuka za pisanje predloga projekata	4.2. Škola engleskog jezika 4.2.Edukacija o monitoringu i evaluaciji	4.2. Škola engleskog jezika 4.2.Trening o Zakonu iz socijalne zaštite i usluga
Nepredvidjeno					Učešće u Drami 7	

Prilog 7. Akcioni plan Osvita 2014/15

Mesec aktivnosti												
Strateški pravci i ciljevi	Januar	februar	mart	April	maj	jun	jul	avgust	septembar	oktobar	Novembar	decembar
1.Osnaživanje Romkinja i žena za izlazak iz kruga nasilja	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o ženskim ljudskim pravima 1.3.Primena afirmativnih mera u obrazovanju	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.2. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o važnosti ekonomske nezavisnosti žena	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.3. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o važnosti obrazovanja	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.4. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o zaštiti opšteg i reproduktivnog zdravlja 1.3. Davanje preporuka srednjoškolcima i studentima/kinjama za primenu afirmativnih mera u obrazovanju	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.2. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o važnosti ekonomske nezavisnosti ženaa	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima - Radionica o ženskim ljudskim pravima	1.1.SOS-telefonske usluge 24/7 1.1. informisanje žena o njihovim pravima
2.Razvijanje nediskriminativnog društva unapređivanjem razumevanja fenomena nasilja nad ženama/Romkinjama, aktivizma Romkinja i Romske kulture	2.1. Priprema programa Romskog kulturnog centra 2.1. i 2.2. Lobiranje za rad RKC-a sa donosiocima odluka GO Crveni Krst	2.1. - Kampanja „Vday“ 2.1. Priprema programa Romskog kulturnog centra 2.1. i 2.2. Lobiranje za rad RKC-a sa	2.1. -Kampanja „Mesec romsko ženskog aktivizma“ 2.1. Priprema programa Romskog kulturnog centra 2.1. i 2.2. Lobiranje za rad RKC-a sa donosiocima	2.1. - Kampanja „Mesec romsko ženskog aktivizma“ 2.1. Priprema programa Romskog kulturnog centra 2.1. i 2.2.	2.1. i 2.2. Lobiranje i zagovaranje za donošenje lokalnih i nacionalnih dokumenata za				2.1. 16 dana aktivizma Kampanja	2.1. 16 dana aktivizma Kampanja	2.1. 16 dana aktivizma Kampanja	2.1. 16 dana aktivizma Kampanja

		donosiocima odluka		Lobiranje za rad RKC-a sa donosiocima	unapredjenje položaja žena/Romkinja							
3.Praćenje sprovođenja normativnog okvira i uspostavljanje mehanizama za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad Romkinjama/ ženama na lokalnom i nacionalnom nivou	3.1. Lobiranje i zagovaranje za donošenje odluke o osnivanju radne grupe za izradu LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE	3.1. Pisanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/ Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.4. Radionice za pripremu Romkinja za političku participaciju	3.1. Pisanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.4. Radionice za pripremu Romkinja za političku participaciju	3.1. Pisanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.4. Radionice za pripremu Romkinja za političku participaciju	3.1. Pisanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.4. Radionice za pripremu Romkinja za političku participaciju	3.1. Pisanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/ Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.4. Radionice za pripremu Romkinja za političku participaciju	3.1. Pisanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE	3.1. Pisanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE	3.1. Pisanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.2. Analiza dokumenata u okviru Kampanje 16 dana aktivizma	3.1. Javna rasprava za LAP 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.2. Analiza dokumenata u okviru Kampanje 16 dana aktivizma	3.1. Usvajanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.2. Kampanja 16 dana aktivizma	3.1. Usvajanje LAP-a 3.2. i 3.3. Sakupljanje priča-studije slučaja nasilje nad ženama/Romkinjama za pisanje CEDAW Shadou Reports i SE 3.2. Kampanja 16 dana aktivizma
4.Izgradnja kapaciteta udruženja Osvit za realizaciju strateških ciljeva	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angažovanje advokata za besplatno zastupanje na Sudu	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Anga	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angažovanje advokata za besplatno zastupanje na Sudu	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angaž	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Anga	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angažovanje advokata za besplatno	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angaž	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angažovanje advokata za besplatno zastupanje 4.2. Škola	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angažovanje advokata za besplatno	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angažovanje advokata za besplatno	4.1.Priprema programa SOS telefona za akreditaciju 4.1.Angaž

	4.2.Edukacija za rad na SOS telefonu	žovanje advokata za besplatno zastupanje na Sudu	4.2. Škola engleskog jezika drugi nivo 4.3.Potpisani Protokoli o saradnji sa institucijama 4.5.Uradjen plan za finansijsku održivost Osvita 4.4. Pres konferencija o radu Osvita	ovanje advokata za besplatno zastupanje na Sudu 4.2. Škola engleskog jezika	4.1.Angažovanje advokata za besplatno zastupanje 4.2. Škola engleskog jezika 4.3. - Multisektorski Savet	žovanje advokata za besplatno zastupanje na Sudu 4.2. Škola engleskog jezika 4.4.Izradjen E-informator o radu	zastupanje 4.2. Škola engleskog jezika 4.2 Obuka za pisanje predloga projekata	ovanje advokata za besplatno zastupanje	engleskog jezika 4.2.Edukacija o monitoringu i evaluaciji	zastupanje	zastupanje 4.2. Škola engleskog jezika 4.2.Trening o Zakonu iz socijalne zaštite i usluga	ovanje advokata za besplatno zastupanje 4.4.Izdat informator o radu
Nepredvidjeno												

Dodati kao priloge :

- Budžet
- Komunikacioni plan